

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 30.

Onsdagen den 17 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Sedan herrar Branting och Eriksson i Grängesberg, vilka den 14 januari innevarande år jämte fyra andra ledamöter av kammaren utsetts till deputerade, jämlikt § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen, att med Konungen överlägga, utnämnts den förre till statsminister och den senare till statsråd, företogs nu, enligt därom den 12 i denna månad fattat beslut, val av två deputerade efter dem.

Därvid avlämnades 109 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »gemensam lista» och med namnen *Edén* och *Engberg*, vilka personer således utsetts till deputerade.

Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till skrivelse till Konungen med anmälan om det verkställda valet.

§ 2.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 191, med förslag till kommunalskattelag;

nr 216, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.;

nr 222, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.;

nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 och 55 §§ i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet;

nr 224, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning m. m.;

nr 225, med förslag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

nr 226, med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 227, med förslag till förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m.;

nr 233, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till inkomst- och förmögenhets-skatt;

nr 234, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt; och

nr 242, med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 49 och 165 §§ lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse och dels lag om visst undantag från tillämpningen av 49 § 1 mom. och 165 § 1 mom. sist-nämnda lag.

Samtliga dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Härefter företogs val av en ledamot att deltaga i talmansöverläggningarna i stället för numera hans excellens herr statsministern Branting, som genom den 13 januari innevarande år förrättat val erhållit kammarens uppdrag att deltaga i nämnda överläggningar; och utsågs därtill herr *Larsson* i Västerås med 94 eller alla avgivna godkända röster.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 1 och 3 här ovan omnämnda valen och vad kammaren i sammanhang med valet av särskilda deputerade beslutat.

§ 5.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 208, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av §§ 4 och 12 i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 209, angående medelsbehovet för år 1921 under ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; och

nr 210, angående pensionsförhöjning åt fanjunkaren vid Svea trängkår D. Alms änka och minderåriga barn;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 214, angående överlåtande till fångvården av ett invid straffängelset i Kristianstad beläget område;

till statsutskottet propositionerna:

nr 199, angående anslag till arbetslöshetens bekämpande;

nr 211, angående ny avlöningsstat för förste provinsialläkare m. m.; och

nr 231, angående medgivande att belåna en till likvidering av viss del utav köpeskillingen för aktiebolaget Stockholmstelefont anläggningar utställd revers;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 232, angående förhöjning för år 1920 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd; och

nr 167, angående pension åt konservatorn C. W. Jaensson;

till statsutskottet propositionen, nr 186, angående utvidgning av folkskoleseminariets i Stockholm lokaler m. m.;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 206, angående understöd från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. åt förra småskollärarynnan Hulda Jenny Blomqvist; och

nr 207, angående tilläggs pension åt tillförordnade överläraren vid gymnastiska centralinstitutet A. A. Levin; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 228, angående kapitalökning för lånefonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri m. m.;

nr 236, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att för kronans räkning inköpa fastigheten nr 5 i kvarteret Cephalus med adressnummer 1 vid Salviigränd i Stockholm m. m.; och

nr 238, angående anvisande av medel till förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer.

§ 6.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna

nr 348, av herrar *Werner* och *Hansson* i Rättvik;

nr 349, av herr *Bäckman*; samt

nr 350, av herr *Bergström* i Bäckland m. fl.

§ 7.

Härpå föredrogos, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 10 och 11, bankoutskottets memorial nr 22, första lagutskottets utlåtanden nr 18 och 21—23, jordbruksutskottets utlåtanden nr 28—34 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 8.

*Ang. ändring
i lagen om
begränsning
av tiden för
idkande av
handel och
viss annan
rörelse.*

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § andra stycket i lagen om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Därvid yttrade:

Herr Olsson i Rösta: Herr talman! Då jag väckte denna motion, tänkte jag nog på det förslag, vartill utskottet kommit, nämligen ett tillägg till 3 §, som gäve den kommunala myndigheten rätt att medgiva öppethållandet av mejeributiker ytterligare en timma eller till klockan 11 f. m. å sön- och helgdag. Vid ett närmare övervägande kom jag emellertid till den uppfattningen, att det skulle vara onödigt att besvara den kommunala myndigheten. Jag utgick därvid ifrån, att å orter, där det var obehövt att hålla öppet längre än till klockan 10, skulle bestämmelsen ändå kunna tillämpas.

Utskottet säger emellertid, att det »finner att vad motionären anfört därom, att mjölkbutikernas stängning redan klockan 10 f. m. å sön- och helgdagar medför avsevärda olägenheter särskilt i Norrlands städer och industrisamhällen, väl motiverar en lagändring. Då emellertid å åtskilliga andra orter ett öppethållande av dylika butiker endast till klockan 10 f. m. icke torde medföra någon olägenhet av utav motionären omfördäld eller annan art», så kommer utskottet till den slutsatsen, att det »finner det däremot böra anförtros åt de beslutande myndigheterna i vederbörande kommuner att avgöra, huruvida butiker av angivet slag å sön- och helgdagar få hållas öppna mellan klockan 10 och 11 f. m. I sådant syfte föreslår utskottet ändring av 3 § tredje stycket innefattande, att medgivande till försäljning, varom i 2 § andra stycket sägs, må kunna lämnas jämväl för nu angivna tid.»

Vad jag ville komma till, det kommer man emellertid även till med detta förslag, och det är ju huvudsaken. Enda skillnaden är den, att den kommunala myndigheten blir den, som för varje särskilt fall skall avgöra denna sak. Och den torde knappast komma att avslå en dylik framställning på de orter, där den utsträckta tiden anses vara nödvändig.

Under sådana förhållanden finner jag mig kunna vara belåten med det resultat, vartill utskottet kommit och tackar för välvillig behandling av min motion.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av herr Lovéns motion, nr 51, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande på lands-

bygden av goda sång- och musikprestationer med ringa eller ingen entréavgift, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 10.

Härefter föredrogos vart för sig

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av en inom första kammaren väckt motion om åvägabringande av utredning i fråga om beredande åt den rättssökande allmänheten av vissa lättnader beträffande handlingars inlämnande m. m.; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i vissa delar av förordningen om landsting; och

nr 9, i anledning av väckt motion om viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

Till avgörande förelåg härpå statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning begärdes ordet av

Herr *A n d e r s o n* i Råstock, som anförde: Jag tillåter mig hemställa, att föreliggande statsutskottsutlåtande nr 5 liksom också — med herr talmannens medgivande — nästföljande nr 13 måtte föredragas punktvis genom uppläsande av kantrubrikerna, i den mån ingen av kammarens ledamöter annat påyrkar.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13 och 14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. anslag
till nykter-
hetens främ-
jande m. m.*

Punkten 25, angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition under punkten 24 av femte huvudtiteln förslagit riksdagen hemställde utskottet att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande år ägt rum,

I) till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder på extra stat för år 1921 anvisa ett belopp av 25,750 kronor, därav ett förslagsanslag, högst, 22,750 kronor, och ett reservationsanslag å 3,000 kronor;

II) besluta, att av nämnda förslagsanslag, högst, 22,750 kronor, skulle under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå:

a) till främjande av svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhetssällskapets verksamhet	kronor	10,000:—
b) till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	2,000:—
c) till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	»	10,000:—
d) såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	750:—

Summa kronor 22,750:—; samt

III) besluta, att ovannämnda reservationsanslag å 3,000 kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Ang. anslag
till nykter-
hetens främ-
jande m. m.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herr *Norman*.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Norman*: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag i utskottets utlåtande vid denna punkt fogat en blank reservation. Reservationen avser det under punkt II c) upptagna anslaget »till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet kronor 10,000.»

Det torde för flertalet av kammarens ledamöter vara i friskt minne, hurusom för några år sedan, närmare bestämt 1915, här i kammaren förekommo rätt skarpa anmärkningar gentemot nämnda upplysningsbyrå och dess verksamhet. Jag hade det året på förekommen anledning tillåtit mig att motionera om, att det då till 8,000 kronor uppgående anslaget till nämnda byrås verksamhet skulle indragas. Statsutskottets majoritet ansåg visserligen icke skäl föreligga att tillmötesgå denna min motion, men den fann sig dock föranlåtten att i sitt utlåtande angående det i motionen anmärkta fallet använda så pass starka ord som att »utskottet finner det i hög grad klandervärt» o. s. v., ett uttalande, som med kändedom om statsutskottets vanliga försiktiga skrivsätt är synnerligen anmärkningsvärt. Vid beviljandet av anslaget år 1915 utgick riksdagen från den förutsättning, som var angiven i utskottets utlåtande och särskilt understruken av departementschefen, då han förordade anslagets utgående, nämligen att styrelsen för nämnda upplysningsbyrå skulle låta sig angeläget vara att se till, att skäl för nya anmärkningar mot byråns verksamhet icke skulle behöva ifrågakomma. Från byråns sida fick man också vid anslagets utgående genom skriftlig förbindelse utfästa sig att gå fullt korrekt till väga. Sedermera har man emellertid, såvitt jag icke är oriktigt underrättad, släppt efter på detta villkor, och under de senaste åren hava inga dylika utfästelser ifrån byråns sida behövt göras vid anslagets utgående.

Innevarande år har återigen genom åtskilliga påpekanden i pressen uppmärksamheten blivit fäst vid nämnda upplysningsbyrås verksamhet. Jag var intresserad av att taga del av grunderna för de anmärkningar mot byråns verksamhet, som förekommit, och besökte i det ändamålet byrån för åtskilliga veckor sedan med begäran att få taga del av byråns kopieböcker och en del andra hithörande handlingar. Detta blev mig av byråns föreståndare förvägrat, och jag blev hänvisad till att hos byråns styrelse söka få tillstånd att taga del av byråns kopieböcker m. m. Jag inlämnade omedelbart en värdsam anhållan till styrelsen att få detta tillstånd. Men denna min begäran har icke bevärdigats med något svar. Jag är därför tyvärr icke i tillfälle att inför kammaren draga fram närmare uppgifter rörande de förhållanden, på vilka förut har anmärkts. Men förhållandena hava i alla fall varit sådana, att jag fann mig föranlåtten att vid frå-

Ang. anslag
till nykter-
hetens främ-
jande m. m.

gans behandling inom statsutskottet göra anmärkning emot detta anslags utgående och reservera mig emot utskottets beslut att tillstyrka ett fortsatt utgående av nämnda anslag.

(Forts.)

Jag skall icke uppehålla kammarens tid med en utförlig motivering härför, utan ber, herr talman, att få inskränka mig till ett yrkande, att punkt 25, II c), som lyder: »till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet kronor 10,000», måtte utgå och i följd härav beloppet under punkt I 25,750 ändras till 15,750 och 22,750 till 12,750 samt slutsumman under II ändras till »summa kronor 12,750». Jag yrkar bifall till utskottets förslag med dessa ändringar.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman, mina herrar! När något nykterhetsärende behandlas i kammaren, är det ju ganska vanligt, att herr Norman i Läckeby gör anmärkning och vill riva upp en debatt. Han torde denna gång som vanligt vara ute i ogjort väder. Han bygger sin anmärkning på, att han blivit förvägrad taga del av vissa handlingar vid ett besök på byrån, vilket besök föranletts av en del uttalanden i pressen.

Nu är det ju så, att den instruktion, som ligger till grund för denna verksamhet, är utan anmärkning godkänd av Kungl. Maj:t, och det kanske bör för herr Norman icke vara mindre värdefullt, att det var den Kungl. Maj:t, som står herr Norman närmare än både den som nu sitter och den förutvarande. Då herr Norman säger, att han icke är i tillfälle för kammaren göra de anmärkningar i den form han tänkt, kan man ju förstå, att herr Norman menar, att han säkerligen skulle fått anledning till anmärkningar, därest han fått genomgå ovannämnda handlingar.

Nu veta vi ju, att såväl verksamheten som dess utgifter och inkomster granskas av en offentlig revision, varför herr Norman väl icke torde hava så stor anledning att i förväg rusa åstad, förrän en revisionsberättelse föreligger. När revisionen försiggått och möjligen herr Norman sedan kunnat upptäcka något fel, som revisorerna icke upptäckt, då föreligger skäl att komma med anmärkning. Till dess torde det vara bäst både för herr Norman och riksdagen att slippa ge sig in på detta område. Herr Norman får dock betraktas i viss mån som part i målet på grund av hans föregående angrepp på nykterhetsverksamheten på olika områden.

Då han nu säger, att han blivit av föreståndaren anmodad att av styrelsen begära att få tillgång till handlingarna, så är det ju riktigt, men jag har av föreståndaren fått den upplysningen, att något styrelsesammanträde, sedan herr Norman begärt att få se handlingarna, icke hållits, och herr Norman torde själv inse, att denna hans angelägenhet icke är av den betydighet, att en styrelse skulle behöva sammankallas från olika platser i landet, då resekostnaderna gå till bortåt 300 kronor, endast därför att herr Norman behagat begära ett dylikt tillstånd. Hade icke dessa räkenskaper och denna verksamhet varit föremål för offentlig revision, då kunde herr Normans inlägg varit på sin plats, men nu anser jag det vara alldeles

omotiverat. Herr Norman har icke heller kunnat övertyga någon i statsutskottet, att hans angrepp bort tagas upp, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. anslag
till nykter-
hetens främ-
jande m. m.*

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Ericson* i Obergå och *Nilsson* i Vjilberbo.

Herr Norman: Herr talman! Den föregående ärade talaren ville karakterisera mitt inlägg i denna sak såsom fullkomligt omotiverat och ville påstå, att jag varit ute fullständigt i ogjort väder. Jag vet icke, om den ärade talaren därmed anser, att en ledamot av kammaren icke skulle hava rätt att försöka sätta sig in i de frågor, i vilka han har att för sin del fatta ett avgörande, och att bilda sig en mening däri och sedan i en sådan fråga säga sin mening och göra ett yrkande baserat därpå. För min del har jag den uppfattningen, att en riksdagsman har en fullkomligt klar rätt att söka taga reda på en sak, på vilken han fått sin uppmärksamhet fästad, för att söka bilda sig en uppfattning därom och sedan göra ett yrkande i enlighet med sin övertygelse. Det är denna rätt, som jag använt mig av, och den håller jag på, trots det yttrande, som här nyss förekom.

Vad nu beträffar det anmärkta förfaringssättet från byråns sida att vägra mig att taga del av dessa saker, så kan jag icke finna annat, än att det hos vederbörande fanns en känsla av, att det nog icke var sådana papper precis, som man ville visa. Jag tänker annars, att det här var ett tillfälle för en ledamot av statsutskottet, som just sitter på den avdelning av statsutskottet, där särskilt dessa frågor komma före, att få en närmare inblick i hithörande spörsmål. Om man då vänder sig i en mycket vördsamt avfattad skrivelse till vederbörande styrelse med en vördsam begäran att få taga del av hithörande handlingar, så tycker jag, att denna hemställan är av den art, att man åtminstone borde få ett svar. Detta svar saknas fortfarande.

Jag skall icke närmare ingå på detta, utan ber endast att få konstatera, att herr Bengtsson i Norup anser, att ett sådant förfaringssätt gentemot en ledamot av riksdagen och statsutskott är försvaret, och att herr Bengtsson i Norup anser en anmärkning, när den drabbar vissa områden, som för honom synes vara tabu, »tämmligen omotiverad».

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Herr Normans deklamationer, att man vill förvägra en riksdagens ledamot att yttra sig tycker jag vi kunna lämna åt sitt värde. Herr Norman försummar icke tillfällena att yttra sig nästan dagligen i ärendena, men det är omotiverat att taga upp kammarens tid, då en så lång föredragningslista föreligger som i dag.

Herr Norman: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup säger nu, att ifrågasvarande handlingar äro officiella. Äro handlingarna

*Ang. anslag
till nykter-
hetens främ-
jande m. m.*

(Forts.)

officiella, huru vill då herr Bengtsson försvara en vägran att tillhandahålla dessa officiella handlingar en ledamot av riksdagen, som begär få taga del av desamma?

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Norman under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Norman, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 25 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Norman under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 123 ja mot 43 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkten 29.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkterna 39—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Lades till handlingarna.

Punkterna 50—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69.

Lades till handlingarna.

Punkterna 70—78.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79.

Lades till handlingarna.

Punkterna 80—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 86.

Lades till handlingarna.

Punkterna 87—98.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 13, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1920 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 22—24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

§ 13.

*Ang.
understöd åt
genom tobaks-
monopolets
införande
nödlidande
personer.*

Statsutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer föredrogs nu; och yttrade därvid:

Herr *Lithander*: Herr talman! Jag har för min del intet annat yrkande än om bifall till föreliggande utskottsbetänkande, men jag skall be att vid denna frågas behandling i alla fall få fästa uppmärksamheten på, att det dock icke endast gäller att ersätta arbetarna för de förluster, som åsamkats dem genom tobaksmonopolets införande. Kungl. Maj:t borde, om Kungl. Maj:t vill skipa rättvisa, även vända sin uppmärksamhet på de andra grupper, som här ha lidit avsevärt stor ekonomisk förlust genom det skedda ingripandet i deras verksamhet. Det borde icke vara så, som man såg häromdagen i tidningarna, att stora grupper, som blivit ställda utanför sin verksamhet, skola behöva på rättslig väg söka erhålla rättvisa gentemot staten och tobaksmonopolet. Man kan med skäl säga, att när staten avsåg att ur tobaken taga 10 miljoner kronor och för närvarande har tagit 60 miljoner kronor, så är det icke för mycket begärt, att staten gör full och hel rättvisa åt *alla* de grupper, som ha kommit i dåligt eller sämre läge genom åtgärden.

Jag ber härvidlag att få rikta en vädjan till regeringen att söka skipa den rättvisa, som är möjlig.

Häruti instämde herr *Welin*.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Då den siste talaren icke gjorde något yrkande, saknar jag anledning att gå närmare in på detta ämne. Jag vill endast fästa kammarens uppmärksamhet på, att här gäller det huvudsakligen orkeslösa personer, som ej ha möjlighet att skaffa sig andra inkomster, och att det är väsentlig skillnad mellan dessa och dem, för vilka herr *Lithander* här gjorde sig till tolk.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Vare sig det gäller orkeslösa personer eller ej, bör rättvisa skipas. Jag har givetvis intet emot att dessa arbetare få ersättning. Men det gäller *alla* de personer, som äro satta ur stånd att få sin utkomst i den näring, där de haft den. Rättvisan fordrar, att även dessa få ersättning.

Ang.
understöd åt
genom tobaks-
monopolets
införande
nödlidande
personer.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottet hemstälilan bifölls.

§ 14.

Härpå förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 11, angående vissa delar av tullbevillningen.

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.

Punkten 1.

Uti två lika lydande motioner, nämligen nr 107 i första kammaren av herr Nilsson i Skottlandshus *m. fl.* och nr 169 i andra kammaren av herr Lindman *m. fl.* hade yrkats,

dels att riksdagen behagade besluta att i enlighet med förslag, som bevillningsutskottet behagade utarbета, vidtaga sådan ändring av 1919 års urtima riksdags beslut angående glidttullar å vete, råg och korn, att tullsatsen bestämdes till att motsvara hela skillnaden mellan importpriset och det inhemska normalpriset, beräknade på sätt i 1919 års riksdagsbeslut bestämts;

dels ock att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om omedelbart upphävande ej mindre av den nu gällande suspensionen av tullsatserna å fläsk, ister och flott, kött, ost och smör än även av nu gällande exportförbud å lantmannanäringens alster, i vad de avsåge vete och råg, dock först efter det redan beslutade bestämmelser angående 1919 års skörd trätt ur tillämpning.

Utskottet hemställde,

a) att vad i första punkten av motionärernas hemstälilan föreslagits icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

b) att vad i andra punkten av motionärernas hemstälilan föreslagits i fråga om upphävande av gällande suspension av vissa tullsatsers icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; och

c) att vad i andra punkten av motionärernas hemstälilan föreslagits i fråga om upphävande av gällande exportförbud å vissa varor icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I fråga om *punkten 1)* hade reservationer avgivits

vid *punkten i dess helhet*:

av friherre Fleming som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till ovanberörda motioner; och

av herr Boman beträffande utskottets motivering;

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

vid mom. a):

av herrar *Wohlin, Jonsson* i Hökhult, *Olsson* i Kullenbergs-
torp och *Jespersen*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i förordningen den 21 augusti 1919 angående glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m., att andra stycket i sagda kungörelse måtte få följande lydelse:

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skall, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln sker, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understiger det på sätt nedan sägs bestämda inhemska normalpriset för vete efter avdrag av 5 procent å samma pris (grundpriset), utgå tull; och skall tullen motsvara hela skillnaden mellan nämnda grundpris och importpris; och

av herr *Lithander*, som yrkat bifall till motionärernas hemställan;

vid mom. b):

av herrar *Wohlin, Jonsson* i Hökhult och *Olsson* i Kullenbergs-
torp, vilka ansett att utskottet bort föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om omedelbart återinsättande i gällande kraft av nu suspenderade tullsats på fläsk, ister, kött, ost, smör (naturligt), flott (smult); och

av herrar *Heyman* och *Lithander*, vilka yrkat bifall till vad motionärerna föreslagit; samt

vid mom. c):

av herrar *Wohlin, Jonsson* i Hökhult och *Olsson* i Kullenbergs-
torp, vilka ansett att utskottet bort föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart upphävande av gällande exportförbud å lantmannanäringens alster, med undantag av exportförbuden å vete, råg eller korn, mjöl eller gryn av vete, råg eller korn, malt, ävensom till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd; och

av herrar *Heyman* och *Lithander*, vilka yrkat bifall till vad motionärerna föreslagit.

Mom. a) föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Lithander*: Herr talman! Vid det föreliggande betänkandet har jag till den föredragna punkten för min del fogat en reservation, i vilken jag yrkat bifall till motionärernas hemställan. Den syftar som bekant till ett yrkande, som från visst håll gjordes vid urtima riksdagen 1919, nämligen att »tullsatsen bestämmas till att motsvara hela skillnaden mellan importpriset och det inhemska normalpriset, beräknade på sätt i 1919 års riksdagsbeslut bestämts».

Det vore ju att återupprepa den debatt, som ägde rum vid urti-

man, att nu ingå i någon närmare motivering för detta yrkande. Men med uppfattning av den betydelse, som det har för hela vårt lands vidkommande och icke minst för städernas och industrisamhälleernas befolkning, att där ständigt finnes tillgång till födoämnen, så att vi icke behöva bliva utsatta för de erfarenheter, som gjordes under kristiden. Med denna uppfattning kan man icke komma till annat slut, än att man bör giva jordbruket fullt och helt det skydd, som det behöver för att nöjaktigt fungera under alla förhållanden. Och denna motion syftar till att giva jordbrukarna den förhoppningen för framtiden, att de skola kunna på lång sikt inrikta sitt arbete och veta, att de få lön för sin möda.

Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Lindman m. fl. i denna kammare väckta motionen.

I detta yttrande instämde herr *Larsson* i Kroken.

Herr *Röing*: Herr talman! Jag ger den siste talaren rätt däri, att det torde icke behövas många ord i debatten om den punkt, som nu är föredragen, emedan denna fråga så ingående diskuterades, då den avgjordes av riksdagen i augusti månad i fjol. Skälen för de ärade motionärernas och reservanternas ståndpunkt belystes då ingående, liksom också motsidan framhöll sina synpunkter.

Anledningen till att denna motion nu har framkommit är den, att enligt motionärernas uppfattning jordbruket efter kristiden går en synnerligen oviss framtid till mötes. Jag skulle vara glad, herr talman, om alla näringsidkare kunde våga se den närmaste framtiden så pass ljusst till möte, som modernäringsens män kunna göra. Vad framtiden bär i sitt sköte, vet ingen; alla måste betrakta den som oviss. Men huru ha förhållandena å spannmålsmarknaden utvecklats sig, mina herrar, sedan vi sist behandlade detta spörsmål här i kammaren? Finnes det något, som hittills har inträffat, som pekar dithän, att det beslut, som fattades i denna fråga i fjol, nu bör revideras? Nej, ingalunda!

Huvudanledningen till att en ändring borde göras i riksdagens beslut skulle väl vara den, att på världsmarknaden prisläget å omlen spannmål utvecklats sig i den riktning, att man borde besluta borttagande av glidullarnas begränsning och att en tull bleve åsatt omlen spannmål vid import, som utgjorde skillnaden mellan det uträknade grundpriset och importpriset. Jag är i tillfälle att på ett schema här visa eder, mina herrar, hur vetepriset växlat, alltsedan kammaren fattade sitt beslut i augusti i fjol fram till den dag i febr., då vi på första avdelningen i bevillningsutskottet behandlade denna motion.

Priset å vete har sedan i somras praktiskt taget varit i ett oavbrutet stigande, och då i medio av februari denna fråga behandlades på avdelningen var priset för sydamerikanskt vete cif svensk hamn uppe i cirka 49 kronor per 100 kg. Sedan dess har vetepriset stigit ytterligare, och enligt den sista noteringen, som jag erhöll för sistförflutna lördag, har priset på argentinskt vete stigit så våldsamt under sista veckan, att vi nu äro uppe i ett pris av icke mindre än 60 kro-

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.

(Forts.)

nor per 100 kg. cif svensk hamn. Anledningen till att vetepriset sprungit upp så ofantligt, och att det tyvärr är all utsikt till att det kommer att stiga ytterligare, vilket jag beklagar alldenstund Sverige är i behov av ytterligare kvantiteter utländskt vete, är den, att ententen har medgivit Tyskland att få köpa från Argentina 600,000 ton vete, och under de sista veckorna har även på den sydamerikanska och nordamerikanska marknaden Spanien, Holland och till mångas förvåning även England uppträtt som köpare. Allting tyder på att vetepriset antagligen kommer att bli ändå högre än 60 kronor per 100 kg. cif svensk hamn. De enda länder, från vilka Sverige och de europeiska länder, som äro i behov av vete, äro i tillfälle att kunna köpa denna artikel, äro Sydamerika och Nordamerika. Och Nordamerikas pris äro ännu högre än Sydamerikas ifråga om vete.

Då ställer möjligen någon den frågan till sig: är det icke möjligt att köpa vete från Australien, där en mycket stor överproduktion finnes och där enligt uppgifter i somras ofantligt stora kvantiteter voro lagrade för export. Nej, tyvärr är möjligheten att köpa australiskt vete utesluten för oss här i Norden. England har kontraherat med Australien och även med sina kolonier i god tid om inköp av allt det vete, som Australien kan vara av med, liksom också det vete, som dessa kolonier kunna undvara. Och trots det att England i god tid tillförsäkrat sig dessa enorma kvantiteter, vilka England anser sig vara i behov av, så har det inträffat, som jag nyss framhöll, att England under de sista veckorna uppträtt som köpare på den argentinska marknaden, vilket anses av sakkunniga, som givit mig dessa upplysningar, vara en av anledningarna till att under den sista veckan priset å vete sprungit upp i det enormt höga läget av 60 kronor per 100 kg.

Man kan därför våga påstå, att någon oro för det svenska jordbruket, beträffande den närmaste framtiden, bör anses i vida mindre grad föreligga, än fallet var i somras, då vi fattade beslut i denna fråga, liksom ock att man kan våga påstå, att vad vetet beträffar, ingenting inträffat, som kan föranleda kammaren att frångå det beslut, som den då fattade.

Då frågar kanske en och annan av kammarens ledamöter: ja, det är lyckligt och väl för de svenska jordbrukarna, att förhållandena äro sådana, vad vetet beträffar, men huru är situationen vis å vis rågen? Har man icke anledning att frukta ett ofantligt stort överskott av svensk råg, när konsumtionsåret är slut, vilket till följd av förhållandena i utlandet kommer att föranleda, att denna råg får säljas till mycket låga priser? Man kan tyvärr från de personer, som fått i uppdrag av staten att ordna dessa frågor, icke erhålla några fullständigt exakta uppgifter, huru härmed förhåller sig. Förhållandena ha ur konsumentssynpunkt under de sista veckorna förbättrats något, därför att man, då vi behandlade frågan i första avdelningen inom utskottet i medio av februari, fruktade till och med, att de kvantiteter råg, som funnos till förfogande i landet, knappast skulle räcka till mer än för landets behov intill konsumtionsårets slut. Sedermera har av vederbörande åtgärder vidtagits, för att få in alla behöfliga uppgifter

om de lagerkvantiteter, som finnas i landet av råg. Och i förgår morse fick jag mig meddelat av den person, som närmast har denna sak om hand, att glädjande nog den svenska rågen fullt ut räcker till konsumtionsårets slut, och att antagligen en viss kvantitet råg kommer att finnas över för konsumtion i början av nästa konsumtionsår. Vilken kvantitet, som eventuellt kommer att bli över, kunde han helt naturligt icke med någon som helst säkerhet uppgiva, men han var förvissad om att det rörde sig om en mindre kvantitet — rent *gissningsvis*, jag stryker under det ordet, kunde man våga antaga en kvantitet av 20 eller 25 tusen ton.

Ang. vissa delar av tullbevällningen.
(Förta)

Även vad rågen beträffar ha således jordbrukarna ingen som helst anledning att ur sin produktionssynpunkt se den närmaste framtiden i mörker.

Ett ytterligare skäl, som de ärade motionärerna ha framhållit till förmån för sin motion, är fruktan för att riksdagen i dag kommer att besluta, att industritullarna skola höjas ungefär motsvarande penningvärdets fall. Härvidlag framhålla de ärade motionärerna, att jordbrukarna skulle komma att arbeta under ofördelaktigare förhållanden och villkor, än man beräknat, när frågan om glidullarna behandlades av riksdagen i augusti månad i fjol. Men som kammarens ledamöter ha funnit av det föreliggande utskottsbetänkandet, vilket betänkande innehåller yttrande om alla i år väckta tullmotioner, de må röra agrartullar, industritullar, finanstillar eller importförbuden, så ha t. o. m. endast få av högerns män inom utskottet reserverat sig till förmån för den motion, i vilken yrkas en sådan revision av tullsatserna, att de skulle höjas i samma proportion, som penningvärdet fallit. Det finns ingen anledning att förutsätta, att riksdagens kamrar komma att fatta ett beslut, som står i srid mot bevillningsutskottets förslag i punkten rörande industritullarnas omedelbara förhöjning.

Då, som sagt, bevillningsutskottet icke har kunnat finna, att något nytt inträffat, sedan riksdagen fattade beslut i frågan om glidullarna vid den urtima riksdagen i augusti månad i fjol, så har utskottet yrkat avslag å motionerna i fråga, och på samma skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan beträffande första punkten moment a.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp. Herr talman, mina herrar! Inför dessa glest besatta bänkar skola vi börja att en liten smula diskutera tullfrågor.

Den senaste ärade talaren underströk, att utskottet har gjort rent bord med alla de inkomna motionerna i tullfrågan och vad därmed sammanhänger, som inkommit till årets riksdag, och det har han rätt i, det har majoriteten gjort. Jordbruket har fått den äran att bli första man, som skall gå under giljotinen, och jag tror att, då ödet fogat det så, det alltid är bäst att komma först, så blir pinan kortare.

I den nu föredragna första punkten, mom. a, gäller det de mycket omtvistade glidullarna. De ha ju lagts på ett sätt i avseende å sina verkningar, som gör, att man väl praktiskt sett icke gör sig skyldig till stort fel, om man säger, att de blott till namnet äro glidullar, men

Ang. vissa delar av tullbevilningen.

(Forts.)

i realiteten blivit ingenting, och jag tror säkert, att man lyckats alldeles förträffligt att giva dessa tullar denna mera negativa karaktär.

Nu säger utskottets ärade ordförande, att vetepriset stigit alldeles oerhört i Argentina under den sista tiden, och att det egentligen inte vore någon undervisning att nu tala om dessa saker. Ja, när nu kastvinden kommit på det hållet, vad garanti finnes, att icke en annan kastvind kan komma i en motsatt riktning mot vad vi alla trodde, då vi debatterade denna fråga i höstas? Det uttalades redan då, och även då vi vid lagtima riksdagen talade om dessa saker, att redan på våren borde priset gå ned, därför att de garanterade minimiprisen å vite för oss jordbrukare voro så lagda, att importpriset stod ungefär lika med anskaffningspriset. Nu säger utskottets ordförande, att det naturligtvis icke alls är behöfligt att reflektera häröver. Ja, vi kunna turnera satsen så: vad skada hade det då gjort, om staten hade garanterat hela prisskillnaden? Jag kan icke se, att det i fråga om artikeln vite hade kostat staten ett enda öre, åtminstone att döma efter det pris, som man nu kan framkonstruera på denna artikel.

Utskottets ärade ordförande var något inne på frågan om rågen, och därvid gjorde han sig all möda att bevisa en sak, som i det hela var överflödigt att få veta. Ty det gäller ej här att diskutera, hur det kommer att gå detta år till och med den första juni. Den saken är nämligen upplärd, och det är ingen motionär, som har begärt någon ändring härutinnan. Det är vad som kommer efter, det är det, som motionärerna här anse sig böra med all rätt yttra sig om. Och jag efterlyste i utskottet vid behandlingen av frågan, hur högt importpriset på råg nu vore. Jag fick ej då något svar, och det synes mig också vara på samma sätt nu: man halkar förbi hela saken, man har tagit rågen på släp hela tiden efter förhållandena med vetet. Och med avseende på kornet har man naturligtvis gjort på samma sätt. Då uppstår alldeles ofrånkomligt den frågan: hur går det egentligen med rågodlarna, vad utsikt ha de med de bestämmelser, som nu gälla, hur priset än varit förut beträffande rågen? Jo, de äro bundna av de tullbestämmelser som gälla för vetet.

Om jag ser saken som egoist, så har jag att närmast taga hänsyn till förhållandena i Malmöhus län, och där är veteodlingen det huvudsakliga som brödsädesodling, varför jag kunde ha all anledning att säga, att ur odlarnas synpunkt är på detta område det avgörande intresset inriktat på veteodlingen. Detta hindrar å andra sidan icke, att det framstår som ett önskemål även för odlarna i denna del av landet att få svar på frågan, hur det skall gå med råg- och kornodlingen. Ingen kan väl vara blind för det faktum, att denna senare odling är i det stora hela avgörande, då det gäller möjligheten att förse landets folk med nödtorftig brödsäd. Importförhållandena kunna i följd av valutaförhållandena bli sådana att vi icke kunna importera vite i tillräcklig mängd för att på ett betryggande sätt tillfredsställa konsumtionen. Under sådana omständigheter tror jag, att det är synnerligen vågat, om man helt och hållet negligerar frågan angående råg- och kornodlingen.

Det har jag velat understryka i detta sammanhang. Jag förstår mycket väl, att frågan ligger så att säga taktiskt illa till dels på grund av vetets nuvarande pris och dels därför, att den främste motionären i första kammaren — som för ett år sedan så att säga visade Kungl. Maj:t vägen till gliditullarna, varvid jordbrukarna skulle få bära halvp parten av förlusten — tycks ha ändrat mening på den tid, som svunnit hän sen dess, vilket för övrigt icke alls förvånar mig.

Jag vill icke riva upp den stora frågan, huruvida det har betydelse, om vi till nödortf skola kunna hålla uppe en odling av brödsäd för Sveriges befolkning inom landets gränser eller i hur stor eller i hur liten grad detta skall ske, men jag vill understryka, att bevillningsutskottet nu liksom särskilda utskottet i fjol har bra litet känsla för den saken och funnit den oväsentlig. Bevillningsutskottet har visserligen i sin motivering pekat på, att Kungl. Maj:t har rätt att ändra sädestullarna, om icke riksdagen är samlad, eller över huvud att Kungl. Maj:t har rätt att göra det på egen hand, om det behövs. Men innan utskottet anför detta, talas det om de oberäkneliga faktorererna, som man får taga hänsyn till. Att utskottet då kan komma till det resultat, som här föreligger, är just det märkvärdiga. Jag kan icke finna annat, än att utskottet med den motiveringen slår ihjäl sitt eget resonemang, ty det är just på grund av det oberäkneliga, vilket kan inträffa, som motionärerna gått fram med den här motionen. Vad Sveriges odlare ha att göra, om de skola kunna fortsätta med att driva rågodling i någon mera betydande grad, det bör man göra klart för sig tämligen snart. En fabrik kan man sätta i gång med på några månader, men så är det icke med odlingsarbetet.

Jag skall härmed sluta beträffande detta moment och yrka bifall till den av herr Wohlin m. fl. avgivna reservationen.

Herr Lindman: Herr talman! Man får hålla sig till den punkt, som här föreligger, men jag kan icke underlåta att, när jag fått ordet, säga, att det är ett rätt egendomligt betänkande vi fått från bevillningsutskottet. I alla punkter står det nej, nej, nej — jag kan icke upprepa tillräckligt många nej. Det finnes egentligen icke något resonemang, om det kan finnas skäl för den ena eller andra åtgärden, utan det är endast detta nejsägande till alltsammans. Man försvarar denna ståndpunkt därmed, att det icke inträffat någonting, att det icke tillkommit någonting nytt. Bakom det skälet kryper man, och då känner man sig lugn och står kvar på samma punkt som förut. Men det är i alla fall så, att det händer och sker något ute i världen. Samfärdseln kommer i gång mer och mer, och man kan därför tänka sig, att frakterna skola sjunka, och att konkurrensen kan komma att bli mycket starkare än förut för det svenska jordbruket.

För min del skulle jag vilja säga, att den första synpunkt, som vi skola lägga på denna fråga, är: vilja vi, att ett jordbruk för brödsädesodling skall upprätthållas i detta land? Därpå måste jag giva det svaret, att vi vilja ha en sådan odling. Vi ha funnit

Ang. vissa delar av tullbevillningen.
(Forts.)

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

under kriget, vilken betydelse spannmålsproduktionen ägt för vårt land, alldenstund vi därigenom, om än med stark ransonering, kunna hålla livet uppe. Under kristiden var det påfallande, att det var nödvändigt att ha jordbruk, och då ville naturligtvis alla, att detta skulle upprätthållas. Vi böra nu se till, att även för framtiden Sverige skall kunna förbli ett land, som på detta område kan försörja sig självt, ifall det blir nödvändigt.

Om vi besvara den första av mig framställda frågan med ja, blir nästa fråga: kunna vi hålla uppe en svensk sädesodling? Ja, det har visat sig, att vi kunna göra det. Men det är klart, att vi icke kunna göra det utan vidare, det går icke av sig självt. Om man jämför de betingelser, som finnas för en sådan odling i Sverige och i de stora spannmålsproducerande länderna, måste man komma till den slutsatsen, att vi kunna göra det, men att vissa skyddsåtgärder måste vidtagas för det ändamålet. Därför har det tidigare funnits tullar, tack vare vilka brödsädesodlingen gått framåt och kommit till en ståndpunkt, där den stod, när krisen drabbade oss. Det är klart, att man icke kan i längden driva ett jordbruk med förlust, och man kan icke heller begära, att jordbrukarna skola göra det. För dem gäller precis detsamma som för alla andra, vilka ropa på kompensation för dyrtiden. Vi höra från alla samhällsklasser, att man vill ha kompensation och full kompensation. Jag frågar då, varför jordbruket skall vara en näringsgren, som drives utan kompensation för förlusten.

Vi minnas alla, huru det var med det sakkunnigbetänkande, som vid fjolårets urtima riksdag var bifogat den kungl. propositionen. Det sades, att åtgärder måste vidtagas, men de sakkunniga och jordbruksministern stannade vid, att jordbruket fick nöja sig med ersättning för halva förlusten. Nu vill man vindicera fram, att denna förlust icke är så stor, utan att jordbruket allt framgent bör kunna underkasta sig densamma. För mig är det ofattbart, hur man kan alltjämt stå kvar på den ståndpunkten, alldeles obekymrad för det ohållbara, som ligger i ett sådant resonemang. På det sättet mina herrar, kunna vi icke driva fram ett spannmålsproducerande jordbruk, och vi få komma ihåg, att om man vill ha ett sådant jordbruk, när konjunkturerna gå uppåt, då man maximerar priset och skär av de högsta topparna, får man hjälpa jordbrukarna, när konjunkturerna gå nedåt.

Sedan jag besvarat frågan, om vi kunna bedriva sädesodling här i landet, med att detta är möjligt under vissa förutsättningar, kommer jag till den sista frågan: böra vi göra det? Ja, det anser jag för min del, vi böra och måste göra, därför att det är av vital betydelse för landet, att man har en spannmålsproduktion, varigenom vi, när det gäller, kunna försörja oss själva.

Nu säger bevillningsutskottets ordförande, att priset stigit på argentinskt vete, så att det för närvarande står i 60 kr., levererat eif svensk hamn, och att det uppträder engelska köpare i Argentina o. s. v. Följaktligen, menar han, understrykes härigenom vad bevillningsutskottet sagt i sitt betänkande, att även om man medgäve fullt

tullskydd, så skulle det icke verka. Men det är alldeles underbart, att en person som herr Röing, som har erfarenhet på näringslivets område i andra avseenden, kan vara så fullkomligt blind och döv för jordbrukets krav i detta fall. Vi måste ändå säga, att sådana saker icke verka bara för ögonblicket, utan att verkningarna sträcka sig flera år framåt. Om man sade till våra spannmålsproducerande jordbrukare, att de icke för närvarande behöfve något tullskydd och de därför kunde nöja sig med ett mindre skydd, men att de, om förhållandena ändrade sig efter ett eller annat år, skulle få fullt skydd, då voro det någon nytta med det.

Jag erinrar om, att det i fjol väcktes en motion, att jordbrukarna skulle få ersättning för hälften av förlusten första året och sedan för tre fjärdedelar för att därefter få hela förlusten betäckt. Ja, om man gjorde så, visste jordbrukarna vad de hade att rätta sig efter. Men nu mötas de av fullkomligt oförstående: för dagen är tullskydd obehöfligt, därför att priserna äro så höga — hur det blir i framtiden det talar man icke om. I fall priserna gå ned, skulle bevillningsutskottet och riksdagen då gå in på att ge full ersättning? Därom vet man platt ingenting. Vad blir resultatet? Jo, just det man vill förebygga, nämligen att brödsädesodlingen går tillbaka. Jordbrukarna känna icke någon trygghet för att få ersättning, utan de tänka, att det blir väl så, att herrarna i riksdagen alltjämt säga, att jordbrukarna skola få vidkännas halva förlusten själva. De tvingas på detta sätt att övergå från spannmålsproduktion till att driva ett mera extensivt jordbruk, och spannmålsodlingen går tillbaka. Det är efter min uppfattning alldeles klart, att så skall bli fallet, och jag betraktar det som ett korttänkt resonemang att endast se på dagens behov och ej blicka längre framåt under insikt om, att framtiden just beror på vad vi göra i dag.

På grund av vad jag nu anfört ber jag att få ansluta mig till den reservation, som är avgiven av herr Wohlin m. fl.

Herr P e h r s s o n i Bramstorp: Herr talman, mina herrar! Herr Röing yttrade, att om alla näringsidkare hade det så bra som jordbrukarna, kunde de skatta sig lyckliga. Ja, det är ursäktligt, om herr Röing, som är engagerad i så många stora internationella frågor, icke kan följa med allt, som rör jordbruket.

När man har att bedöma denna fråga, får man inte endast taga i betraktande den spannmålsproducerande delen av jordbrukarna, vilket herr Röing gjorde, då han talade om vetepreisen för den närmaste tiden, utan man får samtidigt tänka på de mindre jordbrukarna, som i sin drift huvudsakligen lägga an på animalisk produktion, vilket vi närmare kunna diskutera, när vi komma till en annan punkt i betänkandet.

Det föreligger enligt mitt förmenande för den närmaste tiden åtminstone icke så mörka utsikter för brödsädesproduktionen, som vissa motionärer här velat göra gällande. De glidullar, som vid urtima riksdagen i fjol fastställdes, gälla visserligen endast till den 1 juli 1922, men dessförinnan ha vi ju en ny riksdag, som samlas och kan

Ang. vissa delar av tullbevillningen.
(Porta.)

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

göra något åt saken, om det anses nödvändigt. Dessutom har Kungl. Maj:t rätt, såsom utskottet påpekar, att ensam besluta i ärendet enligt § 60 regeringsformen.

Ehuru jag sålunda för min del icke kan följa reservanternas i detta fall, vill jag dock ej underlåta att granska utskottets motivering något litet. Från det parti, jag tillhör, är det flera ledamöter inom utskottet, som icke haft något att anmärka emot denna motivering, men jag måste det oaktat för min del anmäla mitt missnöje med densamma.

Innan utskottet här erinrar om den rätt, som tillkommer Kungl. Maj:t i detta avseende, säger utskottet på tal om motionen i fråga: »Till stöd för det föreliggande yrkandet har inom utskottet anförts, att även den närmaste framtiden på detta område vore så osäker och på prisläget inverkan faktorer så oberäknliga, att man måste vara beredd på att helt plötsligt en situation kan inträda, i vilken det gällande tullskyddet med dess begränsningar icke vore tillräckligt.» Och så säger utskottet härefter: »Ett sådant skäl synes utskottet icke kunna med framgång åberopas till förmån för ändringar i ett för få månader sedan av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställt tullskydd.» Har jag kunnat tyda utskottets mening här i motiveringen rätt, så säger utskottet alltså, att om än dylika faktorer och förhållanden komme att inträda, utskottet dock icke anser något skäl föreligga för Kungl. Maj:t att begagna sig av den rätt som i § 60 regeringsformen tillerkännes Kungl. Maj:t. Det är mot denna motivering jag bestämt önskar opponera mig och då jag här i övrigt yrkar bifall till utskottets hemställan, vill jag understryka, att om en sådan situation skulle inträda, som omtalas i utskottsbetänkandet, innan 1921 års riksdag sammanträder och kan åtgöra något i saken, Kungl. Maj:t må ha sin uppmärksamhet fästad därpå och vidtaga de åtgärder, som kunna bli erforderliga.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag tror mig kunna våga påstå, att den siste ärade talaren ser den närmaste framtiden för jordbruket ungefär på samma sätt som jag, och jag kan därför icke finna någon anledning för honom att replikera mig för det uttalande jag från min synpunkt gjorde angående jordbrukets utsikter under den närmaste framtiden, allra helst som den ärade talaren redan i somras vid frågans behandling under urtima riksdagen var en av dem, som i likhet med mig yrkade bifall till det utskottsbetänkande, som då förelåg och som samlade majoritet i båda kamrarna.

Den anmärkning, som herr Pehrsson i Bramstorp gjorde mot utskottets motivering, är beroende på, att den ärade talaren inlägger i utskottets motivering något som ej finnes i densamma. Jag förstår icke denna anmärkning om motiveringen, desto mer som jag redan på ett partimöte upplyst herr Pehrsson om, att han försöker inlägga i utskottets motivering ett principuttalande, som icke finns i betänkandet. Ett missförstånd kan lätt uppkomma, det medgiver jag, det finner man t. ex. av herrar Johan Nilssons m. fl. motion, i vilken motions kläm ett komma blivit felaktigt utsatt och om man läser

satsen i fråga med detta komma, får meningens en helt annan innebörd än de ärade motionärerna ha avsett.

Ang. vissa delar av tullbevällningen.

(Forts.)

Varpå hänsvyftar nu det ifrågavarande uttalandet i motiveringen? Jo, på motionärernas önskan att få högre tullskydd än de fastställda glidullarna medgiva, och detta av den anledningen »att den närmaste framtiden på detta område vore så osäker och på prisläget inverkan faktorer så oberäknliga», att man måste vara beredd på att av denna anledning höja tullarna. Det är mot denna fordran att på dessa skäl få säkerställt ett förhöjt tullskydd, som utskottet i nästa punkt i motiveringen gör ett principuttalande. Det förhåller sig således icke så, som herr Pehrsson i Bramstorp gjorde gällande, att utskottet uttalat, att vad som än inträffar, så bör icke Kungl. Maj:t vidtaga några åtgärder, ty läser man ut ur utskottets motivering något dylikt, så lägges in i motiveringen något, som icke finnes där.

Bevällningsutskottets klart och tydligt uttalade principiella ståndpunkt står i strid mot vad den ärade talaren på Skånebänken, som först hade ordet, herr Olsson i Kullenbergstorp, här gjorde gällande, nämligen att man borde ha skydd även för det oberäknliga, som kan inträffa. Bevällningsutskottet liksom andra kammarens majoritet i augusti månad i följd invände häremot, att man icke bör fastställa tullskyddet så högt, att det täcker alla de merkostnader, som kunna uppstå, på grund av vilka oberäknliga omständigheter som helst. Skulle dylika oberäknliga omständigheter inträffa, då har Kungl. Maj:t grundlagsenligt rätt att vidtaga den åtgärd, som anses behöflig för att skydda ett berättigat svenskt intresse.

Herr Lindman framhöll, att utskottet endast sagt nej och nej till de väckta tullmotionerna. Ja, det har utskottet gjort, och enligt mitt förmenande med rätta, om man undantager en punkt, i vilken jag reserverat mig. Jag försäkrar herr Lindman, att det är nedlagt mycket arbete på detta utskottsbetänkande; vi ha inom utskottet försökt väga skälen för och emot en hemställan så samvetsgrant och noga, som det över huvud har varit möjligt att göra. Men ni, mina herrar, förstå nog, att när Kungl. Maj:t till följd av andra kammarens uttalande och fattade beslut tillsatt 1919 års tull- och traktatkommitté, som håller på att utreda tullfrågan i sin helhet, så måste man framkomma med synnerligen tungt vägande skäl, om omedelbara ändringar vid olika rubriker i tulltaxan skola göras, innan den igångsatta utredningen hunnit bli färdig. Utskottsmajoriteten har ansett, att motionärerna icke framfört dylika tungt vägande skäl, och jag skall tillåta mig söka visa riktigheten av denna uppfattning, när de olika punkterna föredragas.

Herr Lindman yttrade vidare, att frakterna kunna sjunka, så att spannmålspriset faktiskt bli lägre. Ja, allting kan sjunka i pris och således även frakterna, men man måste bedöma förhållandena sådana de äro och hurudana utsikterna äro. Förhållandet är tyvärr ur svensk konsumentsynpunkt för närvarande det, att liksom t. ex. priset på vete alltjämt stiger även frakterna stiga. Glädjande nog har emellertid den svenska staten i god tid befraktat tonnager för behöfliga

Ang. vissa delar av tullbevilningen.

(Forts.)

kvantiteter spannmål från Argentina, så att enligt de avtal, som träffats, frakterna med cirka 40 kronor per ton understiga de, som för dagen äro gällande.

Herr Lindman misstog sig även, då han påstod, att bevillningsutskottet stod kvar på den ståndpunkt, utskottet i fjol intog i fråga om glidtullarna. Bevillningsutskottet intog emellertid i fjol ingen ståndpunkt alls i denna fråga, emedan bevillningsutskottet aldrig under fjolåret behandlat densamma; det var ett särskilt utskott, som då hade frågan till behandling. Bevillningsutskottet har emellertid, herr Lindman, undersökt, huruvida skäl förefunnos, för att utskottet skulle tillstyrka riksdagen att upphäva det beslut, som fattats för cirka ett halvt år sedan, och det är vid denna prövning, som bevillningsutskottet icke kunnat finna, att tillräckligt tungt vägande skäl anförts för en sådan åtgärd.

Så framhöll herr Lindman vidare, att man vid avgörande av denna fråga får tänka även på framtiden. Man får icke, sade han, se frågan endast ur synpunkten av blott de närmaste åren. Jo, herr Lindman, det är just det vi nu måste göra vid behandling av alla tullfrågor! Önska vi nu omedelbart någon förändring av vissa tullsats, så måste det enligt min uppfattning ske just med hänsyn till den närmaste tidens krav. Det pågår nämligen, som jag nyss framhöll, sedan i fjol en ingående utredning i tull- och traktatkommittén rörande vårt tullsystem och dess verkningar. Det kan under sådana förhållanden icke vara lämpligt, om riksdagen nu fattar ett beslut om ändring i tullsats vid vissa rubriker i tulltaxan, att ett dylikt beslut bleve mer än provisoriskt. I annat fall komme ju riksdagen att föregripa den objektiva och förutsättningslösa utredning rörande tullsystemet i sin helhet, som tull- och traktatkommittén har i uppdrag att utföra, och även högerns män i denna kammare böra medgiva olämpligheten av att försöka giva denna kommitté andra direktiv än den från början erhållit och därmed förrycka det arbete, den är satt att utföra, nämligen att som sagt få till stånd en objektiv och förutsättningslös utredning rörande tullsystemets verkningar.

Herr Lindman förklarade till sist, att han skulle bliva något tröstad, om jag personligen i egenskap av bevillningsutskottets ordförande åtminstone kunde lugna jordbrukarna med att de om ett par år komma att erhålla ett tullskydd, som tillfredsställer dem. Nej, herr Lindman, ett sådant uttalande gör jag icke. Först vill jag se, till vilket resultat den förutsättningslösa utredningen rörande tullsystemets verkningar kommer, innan jag vill göra något som helst bindande uttalande för framtiden.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Wikström: Herr talman! Jag skall icke giva mig in på någon vidlyftig tull- eller frihandelsvänlig diskussion nu, men när jag åhörde herr Lindmans enkla, enligt min mening alltför förenklade argumentering för det av jordbrukarna påyrkade tullsystemet, kunde jag icke motstå frestelsen att begära ordet i syfte

att påpeka, att enligt min mening herr Lindman i sitt resonemang förbisåg en oerhört viktig faktor, en faktor, som man i regel förbiser, när man kommer in på en diskussion om jordbrukstullarna, nämligen den utomordentliga roll, som jordräntan, jordpriset, spelar uti problemet om »tullskydd» för jordbruket. Tullarna ha enligt min mening direkt betydelse för jordbruket endast vad angår den ytterst obetydliga del av den svenska jorden som i värde så att säga står invid eller närmar sig nollpunkten; i övrigt betyda höjda spannmålstullar ingalunda skydd för jordbruket, utan de medföra helt enkelt höjda jordpris.

Om man tager reda på huru jordpriset ställer sig i Sverige uti de trakter, därifrån ropet i första rummet höres på skyddstullar, så kommer man till det resultatet, att där kostar jorden ofantligt mycket mer per tunnland än annorstädes, och i arrende betalas det där särskilt höga pris av vederbörande arrendatorer. Detta betyder, så vitt jag förstår, att när man kalkylerar med vinst- och förslustsiffror för odlingen, det icke alls är fråga om, att dessa högre pris avse endast själva arbetskostnaderna och andra direkta produktionskostnader. En utomordentligt stor del av prisen sammanhänga nämligen just med jordräntan. Det förhåller sig verkligen enligt min mening så, att om vi t. ex. införa ett belopp av låt oss säga 10 eller 15 kronor per spannmålstunna såsom tull, detta visserligen blir en present åt den, som nu sitter såsom innehavare av jorden, men en present som endast verkar under en relativt kort tid. Inom kort övergår denna jord från den, som nu besitter den, genom försäljning, byte eller annorledes till annan person, och då kapitaliseras ifrågavarande tull upp till sista öret. Den, som alltså senare kommer att bli innehavare av jorden, får visserligen mer betalt för sina produkter än eljest, men detta motsvarar precis det högre pris han fått betala för sin jord. Att sålunda jordräntan blir så mycket högre, betyder därför, att förvärvskostnaden kommer att stå på ett kanske dubbelt så högt plan som varit händelsen om det icke varit någon tull alls. Hela resultatet blir sålunda, att priset å jorden drives i höjden. Det resonemang, som man för, utmynnar faktiskt däri, att om exempelvis under en högkonjunktur, en jobbarperiod, sådan som vi nu genomlevat, jordpriserna sprungit i höjden, det skulle vara samhällets plikt att gripa in och genom tullar och andra skyddsåtgärder se till, att konsumenterna skola förränta det uppjobbade kapitalet. Jag menar, att detta resonemang icke är hållbart. Det är icke rimligt att vidhålla en sådan ståndpunkt, utan vad vi böra taga hänsyn till och vad staten bör göra, det är att sörja för, att jordbruket verkligen kan betala de arbetskostnader, de verkliga utgifter, som äro nedlagda på detsamma. Att staten skall vara skyldig att ingripa för att hålla jordräntan och jordpriserna uppe, kan jag icke finna vara något samhällsintresse, och förrän man lyckats överbevisa mig om, att det verkligen är jordbruket som näring betraktat, som drager fördel härav, och att tullskyddet icke bara innebär en present åt den, som för tillfället sitter som ägare av jorden, förr kommer jag för min del icke att bli någon anhängare av jordbrukstullar.

Det var bara detta jag ville ha sagt.

*Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)*

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

Herr Månsson i Hageström: Ja, herr talman, det är ju icke så mycket att säga i den här saken. Vi ha så många gånger förut dragit fram tabeller och siffror från alla jordens kanter och alla möjliga argument i detta avseende, att kammaren kan dem helt och hållet utantill.

Jag begärde bara ordet i ren förvåning över det anförande av herr Lindman, som jag åhörde. Av det kan man lära, hur det går, när man talar med läpparna, men hjärtat är långt ifrån. Jag må säga, att jag är en av de män här i kammaren, som väl allra mest beundrar herr Lindman. Jag håller knappast något föredrag, utan att jag förhärskar herr Lindman, beroende på att jag anser herr Lindman vara en rejäl karl, en duktig arbetsmänniska, en bra arbetskraft, en kunnig, intelligent och intresserad man och därtill en man, som låter var och en ha sina åsikter tämligen i fred. Så mycket mer förvånad blev jag, när herr Lindman stod upp och höll ett anförande, som man skulle kunna förstå, om det hade hållits av herr Norman i Läckeby i någon avkrok av det inre Småland, där ingen vänsterman varit närvarande. Men att höra något sådant från en ledare för högerpartiet i andra kammaren är ganska förvånande.

Det förhåller sig ju så, att beträffande dessa tullfrågor, och särskilt när det gäller spannmålstullarna, landets befolkning kan delas upp i fyra olika kategorier. Först ha vi en kategori, som arbetar för ren export. Man tillverkar de varor, som vi skola avsätta på världsmarknaden för att därmed betala dem, vilka vi ovillkorligen måste ha in i landet, såsom kol, bomull, ull, hudar, garvämnen, en mängd färger och kemikalier, koppar, tenn, bly, hampa, lin, kaffe, te, kakao och en massa annat. Dessa varor måste vi betala med dem, som vi själva kunna sända ut i världen, och kunna vi icke uppbringa några sådana, få vi icke heller in någonting, vare sig bly, kaffe, te, hampa, lin o. s. v., och vi få gå utan både skjortor och skor. Det är hela rama sanningen. Då är det sålunda av största vikt, att de varor, som vi frambringa för att placera på världsmarknaden såsom betalningsmedel, kunna tillverkas till så rimliga priser, att de finna god avsättning därute. Genom att ernå sådan avsättning finns det möjlighet att få in mera varor utifrån. Våra bord skola på detta sätt så småningom förvandlas från att vara torftiga och karga till att bliva rikligare och vi få därigenom över huvud livet att bliva trevligare och behagligare här i landet. Men i samma mån produktionen fördyras och inskränkes, i samma mån bliva, som vi veta, våra varor mera svår-avsättliga ute i världen och fara föreligger, att vår produktion av sådana varor förminskas.

Den andra kategorien av Sveriges befolkning, som här är i fråga, omfatta dem, vars verksamhet består i tillverkning av åtskilliga varor. Här rör det sig i viss mån om jordbruksfolk, men mestadels om vad man kan kalla små industriidkare och hantverkare. Dessa tillverka, som sagt, en mängd förnödenhetsartiklar åt den övriga befolkningen, artiklar av den art, att man kan disputera om, huruvida det är klokast att tillverka dem hemma i Sverige eller taga dem utifrån; men i varje fall har denna kategori till uppgift att producera en hel del dylika varor.

Den tredje kategorien utgöres av hundratusentals små jordbrukare, som tiga och arbeta och föda sig hemma på sina gårdar och uppfostra sina barn till att bli lika nyttiga medborgare som de själva äro. Det händer mycket sällan, att de framträda här i kammaren och kräva att få ökade tullar eller jämra sig så förskräckligt, som andra göra.

Ang. vissa delar av tullbeviljningen.
(Forts.)

Den fjärde kategorien består av en samling storbönder, en åtta till tiotusen storbönder, som tack vare sina myndigheter lantbruksstyrelsen, lantbruksakademien och en massa andra anordningar här i Stockholm genom sin tjänstemannakår föra ett sådant himla liv, att man kan tro de svulte ihjäl och att de voro i den yttersta fara, när i själva verket faran är den, att de inte anse sig få in tillräckligt med pengar i bankerna.

Nu är naturligtvis herr Lindmans hjärta hos den storindustri, som tillverkar exportartiklar; det är den, som han egentligen företräder och hör hemma hos. Men hans läppar och hans ögon äro nu, när valtiden närmar sig, i hög grad hos de stora godsägarna, dem som föra fram kravet på att erhålla mer och mer i understöd. Jag må säga, att den här tullstriden nu i anledning av motionen är så uppenbart ett spektakel, att det icke bär spår av annat än den allra enklaste valagitation. Jag vill sällan beskylla mina motståndare för dylikt — det är det sista jag vill göra — men jag påstår, att det ligger så i öppen dag, hur det förhåller sig med denna sak. Världsmarknadens pris ligga ju fem gånger högre än det pris, som rådde före kriget! Fem gånger, vad säga ni om det? Så komma sådana här motioner och sådana anföranden i kammaren, som här hållits! Ni förstår, att det inte mera är hjärnan, som rör sig, det är inte mera hjärtat, utan magen — man får kväljningar.

Den föregående talaren har ju egentligen avslöjat allt vad det här gäller. Det gäller icke längre jordbrukare och icke jordbrukare, utan det gäller jordskojare och jordjobbare samt icke jordskojare och jordjobbare. Här ligga dessa jobbare och lura på att få sälja sin jord med fem, tio, femton eller hundra tusen kronors vinst och få lyfta kommande bönders grödor i förskott genom sitt jobberi med gårdarna. Och sedan gno de i väg med vad de fått i vinst, och bönder förvandlas sålunda till rena kapitalister. Detta är den ena sidan av saken, och den andra sidan är, som den föregående talaren framhöll, att förhöjning av jordbukstullar i själva verket ingenting annat innebär än en förskjutning av jordvärdet uppåt. Tänker man på det fall, att husfadern dör i en jordbrukarfamilj och gården delas mellan sönerna, av vilka en blir bonde, en tjänsteman, en fiskare och en arbetare, ja, då få i själva verket fiskaren, tjänstemannen och arbetaren draga iväg med avsevärda delar av den blivande bondens och fjärde sonens skördar i förskott, och denne blivande bonde får mycket sämre, än han annars skulle ha.

För övrigt skulle jag vilja fråga herr Lindman: vem skall betala allt detta? Om hela storjordbruket icke kan klara sig utan understöd nu, när priserna på världsmarknaden äro fyra, fem gånger mot vad de voro före världskriget, var hamna vi? Ja, var hamna vi, om

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

de rikaste, de besuttnaste bönderna måste ha understöd? Det skulle inte alls förvåna mig, om trävarubolagen, pappersmassfabrikerna och de stora bankerna här vid torgen komme och sade: vi måste ha kompen- sation för vad vi förlora, och gjorde gällande fordringar på grund av de mest vanvettiga och uppkonstruerade förlustlistor. Vad skulle inträffa, om småjordbrukarna komme och sade, som sanningen vore, att de ha det så uselt mot vad de hade förut, och om de sade, att vi ha ingenting att sälja, men allt vad vi köpa är oerhört fördyrat. Vi måste av riksdagen få en fyratusen kronor för varje familj i under- stöd. Vad hindrar, att arbetarna säga, att priset på världsmarknaden för ett kg. ull är 12—14 kronor, mot 2,50 före världskriget — det var i Australien — att den egyptiska bomullen kostar 8—9 kronor per kg. mot 2 kronor före 1914 och att annan bomull kostar 4—5 kronor per kg. mot knappast en krona före världskriget. En räcka väv, ett ki- logram bomullsväv kostar nu nära 2 kronor mera än en hel vävräcka gjorde före världskrigets utbrott. Arbetarna kunna framhålla, att de fått sina löner fördubblade, men att priserna äro 5—6 gånger högre än förut. De kunde begära, att riksdagen voterar en 5- å 6.000 kro- nor per familj i understöd. Ni förstå, att detta är fullkomligt rosen- rasande. Vi kunna ju icke hålla på att på det sättet understöda var- andra. Och vilka är det, som skola betala detta understöd? Lägg fram kalkyler över det sätt, varpå vi skola taga dessa medel. Det är det, vi vilja ha reda på. När, som sagt, Sveriges arbetare fått sina löner fördubblade, men andra sina fyrdubblade, kan det komma att krävas ytterligare mycket mer, och detsamma gäller tjänste- och ämbetsmännen. Då vill man veta, var penningarna skola tagas ifrån. Är riksdagen en sådan där kran, varifrån det rinner samhällsnyttig- heter av allehanda slag, så att det egentligen är en snålhet från riks- dagens sida, att den kranen icke öppnas mer, än att det droppar från densamma, utan man kanske borde öppna kranen fullt och helt, så att det rusade ut ur den?

Ja, herr talman, jag gitter inte tala vidare.

Herr J o n s s o n i Hökhult: Ja, herr talman, jag säger som den föregående ärade talaren, att det är så mycket talat i denna sak, att det icke är skäl att draga ut på tiden längre. Och jag skall hålla ord med det, vilket den föregående talaren icke gjorde, ty han höll ju på ganska länge i alla fall. Mycket av vad jag annars tänkt säga, har för övrigt redan blivit framfört, dels av herr Olsson i Kullenbergstorp och dels av herr Lindman.

Jag vill endast tillägga beträffande de motioner, som äro behand- lade under den föredragna punkten, att dessa motioner innehålla syn- punkter, som jag i motsats mot herr Fabian Månsson anser vara mycket befogade, och därför skall jag nu be att få yrka bifall till den reser- vation, som jag varit med om att underteckna.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Den ärade repre- sentanten från Norrland började sitt anförande med att utlova, att han icke skulle ge sig in på någon egentlig tulledebatt. När han sedan

höll sitt anförande, innehöll detta knappast ett enda ord, som gällde det föredragna momentet, utan det var just en tuldebatt man fick till livs. Han höll alltså löftet mycket dåligt.

Ang. vissa delar av tullbevilningen.

(Forts.)

Den senaste ärade talaren framhöll frågan om jordvärdets uppjobbade och oerhörda stegring och förmenade, att det var dit vi oundvikligen skulle komma, om man på något sätt sökte trygga den inhemska produktionen av brödsäd. Jag skall verkligen be herr Wikström, om han någon gång kommer ned till Skåne, att taga sig en liten avstickare ut på bondbygden och söka leta upp detta jordvärde. Han kommer sannerligen att få ett svårt arbete. Vill han värdera vad byggnader, hägnader, odling, kultur etc., allt detta, som icke är jordvärde, kostar under nuvarande förhållanden och till jämförelse taga reda på vad en egendom, som är till salu, kostar, så skall han finna, att det vore nog så oklokt, även om jord finnes att odla, att börja odla på bar backe, ty man köper en uppodlad jordegendom med allt vad därtill hörer mycket billigare, än vad det kostar nu för tiden att åstadkomma något motsvarande. Talet om jordvärdet och jordvärdestegringen har ingen betydelse, annat än då det gäller städer och stadsliknande samhällen med deras utkanter, men då skall man icke begagna jorden till jordbruk.

Under herr Månssons i Hagaström anförande tänkte jag: Må det aldrig hända mig, att han rubricerar mig bland dem, som han särskilt beundrar, ty det är fasligt vad de få påskrivit. Mätte, säger jag, det olycksödet aldrig hända mig, ty älskar han någon, så risar han honom också förskräckligt och det efter sin egen alldeles speciella metod.

Den logiska slutsatsen av herr Månssons anförande är, att vi här i Sverige endast böra inrikta oss på att fabricera varor till export för att därmed köpa våra förnödenheter, och vi skola lägga det så, att dessa varor kunna fabriceras till minsta möjliga kostnad. Tror man verkligen, att problemet är så ytterst enkelt? Hur många invånare i detta land tror då herr Månsson skulle kunna föda sig på vad den exporten inbringade? Det bleve nog att skicka ut åtminstone hälften av vårt invånarantal, och det bleve ändock allt bra litet, som de andra finge att leva på, trots de billiga importartiklarna. Och hur skulle det gå med de stackare, som voro kvar, om en verklig avspärning skulle inträffa? Då vore de väl alldeles under isen.

Det är icke så, herr Månsson, att vi jordbrukare bedja om något statsunderstöd. Det har jag aldrig gjort, men jag håller på, och jag kommer att allt framgent hålla på det, så länge jag har äran att tillhöra denna kammare, att vi jordbrukare för vår näring skola behandlas som övriga näringars män här i landet. Det anser jag mig kunna göra, utan att det behöver riktas mot mig den förebräelsen, att jag skulle vara en av dem, som vilja röva till mig från mina medborgare.

Herr Månsson sade också, att vi, som ställt oss på den linje, där jag står, voro sådana, som ville sälja våra gårdar och bli kapitalister och sätta in pengar i bank för att spekulera och som icke tänkte på, att våra barn också skulle bli jordbrukare. Jag tillhör en gammal bondesläkt och har ämnat, att barnen efter mig skulle bli jordbrukare. Men jag är en mindre jordbrukare och har aldrig tänkt på att skrapa åt

Ang. vissa
delar av tull-
evillningen.

(Forts.)

mig så mycket jord, utan skött den lilla jordbit jag har, så gott jag förmått. Om herr Månsson verkligen har intresse av att, som han påstår, landets jordbrukarestam uppehålls, så måste han tänka på, att icke den näringen får behandlas som en blindtarm till Sveriges övriga näringar. Vi jordbrukare begära, åtminstone gör jag det, att få bli lika berättigade och lika behandlade som andra medborgare och ingenting annat, och så länge jag har den åsikten, kan jag protestera och öppet se var och en i ansiktet, som vill påstå, att jag för mig själv och för den samhällsgrupp, jag tillhör, vill skaffa mig oberättigade fördelar på andras bekostnad.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skulle vilja begagna tillfället att tacka herr Månsson för den komplimang, som han riktade till mig och som jag för egen del skulle kunna returnera till honom. Jag vill säga, liksom jag tror mången i denna kammare, att man i herr Månsson alltid finner en man, som söker sanningen. Det är emellertid klart, att man under sitt sanningssökande understundom kan komma på sned, och det kan väl hända oss litet var. Säkert vill inte heller herr Månsson säga, att icke även han kan råka ut för att, som man säger, hugga i sten någon gång.

Följer man hans resonemang här, då han ordar om exportindustrier, småbrukare, hantverkare och storbönder, så låter det mycket naturligt, att om man producerar spannmål till högre pris genom att man har tullskydd, så kostar det mera, levnadskostnaderna stiga och således också exportvarorna, varmed betalningen skall ske. För närvarande ha vi spannmål i Sverige, men om vi icke hade tillräckligt med sådan här, så skulle saken te sig annorlunda. Herr Månsson vet, att råg och vete betalas av staten med 39 respektive 41 kronor per hundra kilogram. Alltså köpa vi upp de svenska jordbrukarnas säd till det priset. Samtidigt säger bevillningsutskottets ordförande, att det argentinska vetet kostar här i Sverige 60 kronor. Då tillåter jag mig fråga herr Månsson: Är det icke bättre, att vi ha säd i Sverige till 41 kronor, än att vi måste importera från Argentina och betala 60 kronor? Genom att man har det ordnat på detta sätt bli ju framställningskostnaderna på alla dessa produkter billigare än eljest. Att vi ha det på detta sätt, beror på att man under kristiden och tidigare genom tullskydd och andra åtgärder sökt driva upp brödsädesproduktionen i detta land.

Antag nu, att man, som herr Månsson synes vilja göra, lämnar de s. k. större jordbruken vind för väg och icke bryr sig om att taga hand om dem som förut! Jag vill då först fästa uppmärksamheten på, att det är de större jordbruken, som det nu gäller, ty den verkliga småbrukaren åter upp den säd, som han producerar i sitt eget hushåll, varför alltså det, som skall reserveras, för arbetarna och den övriga icke sädesproducerande befolkningen måste komma från jordbrukare, som ha något överskott att lämna. Låt oss alltså antaga, att bönderna icke få det skydd som de anse vara rättmätigt och vilket vore en ersättning för det underskott, som kan uppkomma genom lägre priser på den utländska marknaden, hur går det då? Då blir natur-

ligtvis resultatet, att de upphöra att odla säd i den utsträckning, de gjort förr. Deras jordbruk lägges om, så att det blir ett extensivare jordbruk, man producerar mera hö, man har mer kreatur o. s. v. men brödsädesodlingen kommer att gå tillbaka. Nu är det, som herr Månsson sade, så, att magen är en utomordentligt viktig faktor i det mänskliga livet, men det är rysligt svårt för oss människor att äta hö; vi måste ha brödsäd för att kunna leva. Jag antager alltså, att brödsädesodlingen kommer att gå tillbaka. Om vi då få återuppleva en tid sådan som den, vi nyss genomgått, så kommer det att visa sig, att vi icke ha vad vi själva behöva, utan måste köpa utifrån, kanske från Argentina. Men då kan det hända, att man där begär för sitt vete icke 60 kronor som nu, utan 70 kronor eller 80 kronor och kanske mera.

Detta visar, att herr Månssons resonemang icke är fullt hållbart i det fallet. Faktum står kvar, och det är, att vi måste söka uppehålla brödsädesodlingen, så att vi kunna försörja vårt folk, även om det än en gång skulle behöva ske med ransonering.

Jag skall icke fortsätta med detta längre. Om herr Månsson tror, att här föreligger något valtrick, så må han leva i den tron. Jag är utomordentligt okänslig för vad folk tror, men eljest kan jag säga, att jag redan förra sommaren uttalade precis samma uppfattning, utan att det förelåg något val då. Vad jag nu sagt är verkligen min uppfattning.

Herr Wikström: När jag förra gången begärde ordet, avsåg jag icke att ingå i någon principdiskussion. Jag berörde bara synpunkt av den mängd man måste taga hänsyn till i en verklig principdebatt om tullsystemet. Nu skall jag inskränka mig till att replikvis upplysa herr Olsson i Kullenbergstorp om, att jag verkligen försökt att taga reda på en liten smula, hur det ligger till i hans hemtrakt med jordpriserna. Jag har också tagit reda på arrendepreiserna för de utarrenderade jordarna där, och fått den bestämda uppfattningen, att det är ett långt stycke väg kvar till den dag, då man utarrenderar sin jord för ingenting; d. v. s. då det icke alls skulle löna sig att odla, om man tager i betraktande det på odlingen nedlagda arbetet och de på jorden direkt nedlagda kostnaderna. Man säger till mig privat, att jag alldeles överskattar jordröntans betydelse i detta avseende. Jag tycker å andra sidan, att man är alltför benägen att underskatta dess betydelse. Det är väl egentligen den, som reglerar hela jordbruksväsendet och gör det möjligt att odla jorden i olika trakter i landet. Tager jag förhållandena hemma i min hemtrakt sådana jag känner till dem, skulle man ju kunna säga, att där i regel finnas endast bönder med relativt mycket små jordbruk. Nu skulle man ju kunna tro, att de jordbrukare, som ha sina egendomar intill en stad, som äga de bästa kommunikationerna och möjlighet till avsättning av sina produkter för högt pris och som ha lätt att få de varor de själva behöva, skulle reda sig med sitt jordbruk utomordentligt mycket bättre än de stackare, som ha sina gårdar borta i skogsbygderna sju till tio mil från närmaste järnvägsstation. Men erfarenheten visar, att så icke är förhållandet utan tvärtom är det ofta så, att de, som bo i dessa

Ang. vissa delar av tullbevilningen.

(Forts.)

Ang. vissa delar av tullbeviljningen.

(Forts.)

skogsbygder, i själva verket reda sig minst lika bra med sina jordbruk som de andra. Då kan man fråga sig: Hur kommer detta till? Jo, det är tämligen lätt att säga. Under det att den, som för sitt avlägset belägna jordbruk betalat låt oss säga en köpeskilling av 10,000 kronor och följaktligen har att räkna med en jordränta av 600 kronor för sitt jordbruk, så har den, som har ett lika stort och i övrigt likvärdigt jordbruk intill staden kanske fått betala 50,000 för sitt, och hans jordbruk skall sålunda avkasta 2,500 kronor mer per år, för att det skall kunna bära sig lika bra för honom som för den andre. Det är förhållandet hela världen över, att det är denna jordränta, som reglerar förhållandena och gör det möjligt att idka jordbruk med ungefär lika god vinst på platser, som äro sämre ur kommunikationssynpunkt och kanske även ha sämre jordmån o. s. v. Vad jag ville ha sagt är, att i längden verka i själva verket jordbrukstullarna icke som stimulans för *jordbruket*. De komma icke jordbruket såsom näring, utan *jordägaren*, den som nu äger jorden, till godo, och tullen kapitaliseras i höjda jordpris, som blir det slutliga och enda resultatet av dessa jordbrukstullar.

Jag är icke en så behård principieell frihandlare, att jag icke kan medgiva, att det kan finnas tillfällen, då på grund av omständigheterna ute i stora världen även jordbrukstullar kunna vara berättigade, och jag vill i förbigående säga, att jag anser, att så länge vi ha industritullar, måste vi även ha jordbrukstullar, därför att man måste likställa den ena näringen med den andra. Men jag för min del är övertygad om, att rent principieellt äro alla tullar någonting fördömligt, och jag förundrar mig över att sådana män som herr Lindman och många flera, vilka under kristidens år med utomordentlig övertygelse och styrka predikat, att alla slags ingrepp i det ekonomiska livets frihet äro till fördärv och förr eller senare leda till en snedvridning och en urspårning av näringslivet och till alla slags olyckor, se saken på helt motsatt sätt, så fort man kommer in på detta område. Vad äro tullarna annat än konstlade skrankor och hinder för det ekonomiska livets fria utveckling och gång? De ha enligt min uppfattning precis samma skadliga verkningar som andra konstlade ingrepp, som jag i själva verket icke heller har någon tro på och som jag anser endast i yttersta nödfall böra vidtagas. Jag förstår, att här blåser upp en tullvind, och att vi ha att motse en anstormning för nya och högre jordbrukstullar och sannolikt även industritullar, men jag är livligt övertygad om, att detta är fördärvligt.

Jag vill också säga, innan jag slutar, att jag icke tror på nyttan av den där extrema självförsörjningspolitiken. Om vi skola inrikta vårt näringsliv med sikte på, att här skall råda krig och örlig i världen och räkna med att gång efter annan bli avstängda ifrån yttervärlden, då räcker det icke att införa bara jordbrukstullar. Då kräves en oerhört omfattande omläggning av vårt näringsliv, men en omläggning, som ur nationalekonomisk synpunkt skulle vara fullständigt fördärvlig och för hela näringslivet och för hela det svenska folket i sina verkningar och konsekvenser ruinerande. Jag tror, att världen för

att bli frisk måste komma underfund med, att den öppna dörrens politik åt alla håll är den enda riktiga och hållbara, och att alla konstlade skrankor av olika art, som resas upp mellan olika stater, böra i största möjliga utsträckning raseras. Det är enligt min mening, ett utomordentligt stort och viktigt intresse för hela världen.

*Ang. vissa
delar av tull-
b. rullningen.
(Forts.)*

Herr Månsson i Hagsström: Jag skall be herr Lindman om ursäkt för det förflugna ord, jag fällde, men jag använder ju ganska ofta litet grova tillhyggen, då jag är ute och slåss. Det är ju icke så förfärligt illa ment. Jag blev bara litet överraskad av anförandet.

Emellertid vill jag fråga herr Lindman om en sak. Herr Lindman sade: »Är det icke bättre, att vi ha spannmål till de pris, staten för närvarande betalar, än till de 60 kronor, den nu kostar i Sverige, om vi taga den ifrån Argentina?» Nu må jag i parentes säga, att de 60 kronorna äro ju det allra högsta, som kan komma i fråga. Ty man tar då spannmålen från ett land, där växelkursen inverkar ganska avsevärt, även om det nu är ett land, som ligger rätt under fötterna på oss på andra sidan av jorden så att varan måste fraktas runt halva jorden, varför detta med de ofantligt höga frakter, som nu råda, spelar en betydande roll. Men naturligtvis är det bättre, det är klart, att slippa taga någon spannmål därifrån.

Men tror då herr Lindman, att höga tullar och därmed följande höga priser hjälpa? Se då på Englands bönder. Englands bönder ha i alla tider utan tullar till en viss grad odlat vete. De erhöilo liksom andra folk minimipriser ett par år under krigets sista skede, och jag tror, att de verka fortfarande. Men vad göra dessa bönder, innan minimipriserna utgått? Jo, de så återigen klöver i veteåkrarna, och börja ha kor och tillverka mjölk och smör. Det ligger icke för dem att odla vete. De göra det icke. Man gör det i Ungern, där man icke kan annat. Man gör det i länder, där dels jordens fördelning och dels klimatet mera predestinerar för spannmålsodling än för animal produktion, men där småbruket är regeln, skrider man fram ifrån ett sådant extensivt jordbruk till ett mera intensivt och förvandlar jordbruket till en bas för en fabriksverksamhet. Man håller mer och mer svin och kor och tillverkar mer och mer förädlade produkter. Ovillkorligen går det den vägen överallt.

Jag har många gånger här i kammaren visat, att Danmarks bönder ha odlat vete och råg lika bra utan tullar som vårt folk med tullar — fullkomligt lika bra — och de försök, som gjorts till förskjutning i Danmark av produktionen ha misslyckats. Man försökte t. ex. på en tid att tränga in med vete mer än vanligt på Bornholm, liksom på Jylland. Men man har i de trakterna återgått till råg, ehuru vete ger avsevärt mera och är mera lönande att odla. Det ges en viss marginal, en viss gräns för, huru långt man kan odla ett visst sädeslag. Se t. ex. på de senare 30 åren. Vad visa de? Jo, att ett oavbrutet inträngande av vetet på rågens bekostnad pågår nästan överallt. Men vi se, att detta studsar tillbaka vid en viss breddgrad, både

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

i Sibirien, i norra Ryssland och här i Sverige liksom på andra håll. Man kan icke genom att med tullar fördyra produkterna mer än till en viss, mycket liten gräns framlocka produktion. Jag har visat, att, om vi se på den produktion, som vi hade vissa år före tullarnas tillkomst och vissa år därefter och jämföra den ökning, som under tiden ägt rum, med den danska ökningen under samma tid, finna vi, att den merökning, som man haft i Danmark, gick till tusentals kronor. Det visar, huru förfärligt litet denna tull och därav följande prisfördyring i grund och botten påverkar produktionen. Den kan göra det i någon mån i Malmöhus län och på några stora gårdar i Västergötland, där man säger: Nu skola vi ha det och det nästa år, ty nu äro förhållandena sådana, att det lönar sig bättre. Det kan påverka produktionen vid spekulationsjordbruk, men vi ha icke så många sådana här i landet, utan de flesta odla de sädesslag, de ha, därför att de måste ha en viss växtföljd, för att icke jorden skall bli förstörd.

För övrigt kunna vi se av lantbruksriksdagens förhandlingar i fjol här i Stockholm, att då det var så höga priser på spannmål, som det då var jämfört med i Amerika, höjdes ändå röster för, att landet skulle övergå till animal produktion, och jag kan försäkra herr Lindman, att om man återinförde dubbla tullar mot vad vi hade före världskriget, så skulle med undantag av Malmöhus län icke odlas tusen tunnor spannmål, vete och råg, mera här i landet. Det skulle inbringa avsevärda summor till dem, som odla säden och sälja den, men någon ökad produktion skulle det icke åstadkomma. Det se vi ju tydligt av Danmarks och Englands historia, jämförd med Sveriges, såväl före som under kriget.

Beträffande herr Olsson i Kullenbergstorp vill jag icke påstå, att han absolut pretenderar på att bli understödstagare av samhället. Han säger t. ex.: »Vi jordbrukare böra ha samma ställning som andra.» Vilket andra? Är det verkligen så, att t. ex. de, som arbeta i malmfälten, i järnverken eller i sågverken, och de, som lasta vid våra hamnar, ha något understöd av det allmänna? Nej, det ha de icke, och icke heller deras fabrikanter. De måste följa priserna på världsmarknaden och vara nöjda med vad de kunna få. Så är ställningen. Herr Olsson i Kullenbergstorp syftar på en massa andra fabriker, och jag medger, att vi måste taga i tu med dem ganska grundligt. Det är ju, som ni veta, så, att här är en del fabriker, som tillverka sina varor för världsmarknaden, men som trots detta begära särskild tull för sina varor här i landet, så att den lilla del varor, de sälja inom landet, blir dyrare än den, som man kan få utomlands. Vi ha vidare en del okynnesfabriker, som äro rena parasiter på vårt industriella liv, och dessa måste man se till att undan för undan få avlösta genom att tvinga dem till fusioner och sammanslagningar, till förbättrade driftmetoder o. s. v.

Jag medger naturligtvis, att de ha rätt här i kammaren, som säga: Vi kräva endast likställighet. Det är Danmarks bönders gamla program. Vi begära ingen tull; vi begära icke, att man skall fördyra livsmedlen inom landet, men vi kräva, att få vara i fred för

andra, som vilja ha tullar på och fördyra de maskiner och redskap, som vi behöva. Det är en klar och riktig ståndpunkt, som ingen kan förneka det berättigade i, och vad på mig ankommer, skall jag nog vara bland dem, som vilja ha rättelse i detta avseende. Men då stöter man på motstånd, då står herr Olsson i Kullenbergstorp och många andra i vägen, då det gäller att taga bort eller sänka industriens tullar och därigenom framtvinga sammanslagningar och förbättrade arbetsmetoder inom industrien. Då stå alla de, som äro av herr Olssons i Kullenbergstorp skola och liknande som en mur omkring tullsystemet och säga, att icke ett öre får rubbas, om det så bara vore tullen på knappnålar.

Vidare vill jag endast nämna, då det har pekats här på ett annat betänkande, att vi skola väl tala om det betänkandet, när dess tur kommer.

Herr Carlström: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet här med anledning av herr Wikströms påstående om tullarnas inverkan på värdestegringen å jordbruksjorden. Det är ganska egendomligt att höra herr Wikströms påstående i detta fall, då man vet, att den oerhörda stegringen upp till ett par, tre hundra procent å jordvärdena under dessa år har skett just under en tid, då spannmåls-tullarna varit suspenderade. Jag tycker, att det är ett märkvärdigt bevis. Ätminstone under de senare åren ha spannmålstullarna icke haft någon inverkan på jordvärdestegringen.

För övrigt vill jag säga, att tiden före år 1914 och förresten närmaste åren efter, var det så, att själva jordvärdet var ofantligt lågt. När man angav värdet på en lantbruksegendom, så var det värdet just inte mer än värdet av de å egendomen uppförda husen och andra åbyggnader. År 1916 var jag häruppe i närheten av Stockholm för att se på en gård, och jag kunde då ha fått köpa ett lantbruk med 60 tunnland öppen jord och åtskilliga tunnland skogsmark för 18,500 kronor. Om man räknar ifrån skogen samt hus och andra åbyggnader — de voro visserligen icke förstklassiga — så förstår man, hur mycket värdet på själva jorden uppgick till.

Jag vill säga, att jag trotsar herr Wikström eller herr Fabian Månsson — som nu anse sig vara specialister, när det gäller att bedöma vad jorden är värd — att kunna, om de för ingenting fingo 10—20 tunnland av Skånes bästa jord, men utan hus och skog, bebygga den marken och klara sig på den. Sådant visar, att talet om det högt uppjagade värdet på jorden knappast är riktigt.

För övrigt vill jag fastslå vad herr Olsson i Kullenbergstorp i detta sammanhang anförde, nämligen att vi jordbrukare begära icke mer än att bli likställda med andra näringsidkare. Herr Fabian Månsson frågade i sitt anförande hur det skulle gå om en hel del andra näringsidkare och andra skulle komma och begära *understöd* som nu bönderna ha i form av tullar. Ja, men det är ju väl ändå så herr Månsson, att det finns för närvarande *industritullar*, så att man kan säga, att industriidkarna och arbetarna hava understöd av tullar lika väl som jordbrukarna.

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

Jag har emellertid, herr talman, intet yrkande. Men vad jag nu sagt har jag endast velat fastslå den oriktiga uppfattning man har i avseende å jordvärdet.

Herr vice talmannen **H a m i l t o n**: Herr talman! **J a g** har aldrig varit någon vidare beundrare av tullarna, och jag har heller icke annan avsikt än att yrka bifall till utskottets hemställan. Men jag kan icke underlåta att rätta en missuppfattning, som gjort sig gällande icke allenast i dag utan åtskilliga gånger förut bland denna kammars icke jordbruksidkande ledamöter. Här framhålles ständigt, att jorden har stigit oerhört i värde. Ja, mina herrar, den har stigit i värde, och detta under en tid, då inga jordbrukstullar varit rådande. Men jämför man jordbruksjordens stegring i värde med andra varors, så finner man, att den allmänna värdestegringen som ägt rum på grund av penningvärdets fall verkat mindre på jordbruksjorden än på andra varor. I det län, jag tillhör, står, såsom herrarna torde veta, småbrukarrörelsen synnerligen högt, och mycket har inom länet gjorts för att åstadkomma egnahem. Man har där försökt sig på en beräkning. Man har tagit ut områden på, vill jag minnas, 20 tunnland för odling synnerligen lämplig jord. Man har icke upptagit själva jorden i något värde, utan endast beräknat kostnaderna, vartill odling, dränering och åbyggnader skulle belöpa sig, och har då kommit till det slutresultatet, att dessa kostnader för att odla, bebygga och dränera denna jord gå till högre belopp än köpeskillingen för angränsande likvärdiga bebyggda färdiga egendomar, jag vill minnas ungefär 40 eller 50 procent mera. Således kan man icke tillråda småbrukarna: tagen den här omförmälda jorden till skänks med skyldighet att bebygga och odla den, utan måste tillråda dem: då hellre köpa redan färdigbyggda ställen, ty det blir billigare. Under sådana förhållanden, mina herrar, är det orätt att påstå, att jorden stigit i värde högre än annat.

Herr Wikström har också sagt, att jordvärderäntan har så stor betydelse. Jag tror, mina herrar, att om ni undersöka produktionskostnaderna för lantmannavaror, så skola ni finna, att jordvärderäntan spelar en mycket liten roll. Det har också många gånger hänt, att arrendatorer sagt mig: vad gör det mig, om jag får betala fem kronor mer eller mindre per tunnland för jorden; nej, vad som kostar mig det är arbetskraften, gödningen och så vidare. Vad jag behöver från smedjan, i maskiner och till kläder m. m. det är det som kostar, och jordvärderäntan har en mycket liten betydelse.

Ett annat faktum visar även, att jorden knappast lönar sig att odla. Riksdagen beviljade, såsom herrarna minnas, för ett par år sedan ett anslag å sexton miljoner kronor för att underlätta odling av jord. Och man hade tänkt sig, att detta anslag skulle gå hastigt åt. Understödet skulle under det första året uppgå till femtio procent av själva odlingskostnaden, likväl beräknat till högst femhundra kronor per hektar. Men, mina herrar, dessa femton eller sexton miljoner kronor ha ännu icke gått åt. Till och med när staten skänker folk pengar

för odling av jord anses det icke löna sig att odla. Det är en fullkomlig missuppfattning, när herrarna påstå, att jorden stigit så högt i värde. Ja, den har stigit på grund av penningvärdets fall, men, som sagt, icke i jämförelse med andra varor. Och det är en sådan jämförelse man måste göra, innan man faller dylika omdömen.

*Ang. visan
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)*

Jag har, herr talman, intet annat yrkande att göra än på bifall till utskottets hemställan.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Herr vice talmannen började med att förklara, att han icke var någon anhängare av tullarna. Han framhöll emellertid även, att nya jordbruk kosta ungefär fyrtio eller femtio procent mer än gamla. Jag kan inte förstå annat, än att detta om något talar för, att jordbruket behöver det skydd, som herr vice talmannen vill förmena det. Han sade också, att det även är någonting annat, som talar för, att jordbruket icke lönar sig, nämligen att anslaget för nyodlingar icke utnyttjats. Jag kan icke se annat, än att även detta är ett skäl för ett yrkande rakt motsatt det, som herr vice talmannen framställde.

Jag ber, herr talman, att för min del få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Wohlin m. fl. vid momentet avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1 mom. a) och utskottets förevarande betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Wohlin m. fl. vid momentet avgivna reservationen.

Voteringen utvisade 113 ja mot 64 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 71, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 16.

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 11, angående vissa delar av tullbevilningen.

(Forts.)

Punkten 1 mom. b).

Sedan momentet föredragits, anförde:

Herr *Lithander*: Herr talman! I den föreligganden punkten yrkar utskottets avslag på det förslag, som framställdes i den av herr *Lindman* m. fl. väckta motionen, vilken syftar till att tullsuspensionen i vissa fall måtte upphävas. Motionärerna hava stött detta yrkande med ett åberopande av pågående import av samt sjunkande priser och stegrade produktionskostnader för lantmannaprodukter ävensom med hänvisning till ovissheten för lantbrukaren om den framtida prisbildningen, därest den inhemska tillgången skulle komma att överstiga landets behov. Vidare har man velat påvisa, att det ligger en viss rättvisa i, att då jordbruket har varit berövat sitt skydd i vissa avseenden, under det att industrien behållit sitt, det åter skulle åstadkommas ett jämviktsläge i detta förhållande. Man skulle alltså få en likställighet i skyddet för jordbruket och för industrien, i den mån detta beröres av motionen.

För min del har jag reserverat mig för bifall till herr *Lindmans* m. fl. yrkande. Jag kan icke vara med om utskottets resonemang på sid. 23, där utskottet beträffande denna punkt säger, att det här gäller förhållanden, vilka bevillningsutskottet och riksdagen sakna möjlighet att nöjaktigt överblicka. För min del kan jag icke se den ringaste svårighet i att överblicka detta. Man går tillbaka till någonting, som man en gång fastställt efter noggrann prövning vara ett rätt jämviktsläge. Vi vilja bara, sedan kristiden är över, ha det tillbaka. Jag har heller inte den uppfattningen, som bevillningsutskottet ger uttryck åt, icke den tro eller den förvisning, som bevillningsutskottet har, att den nuvarande Kungl. Maj:t kommer att vidtaga de åtgärder på detta område, som äro nödvändiga. Jag tror verkligen, att allra minst den nuvarande Kungl. Maj:t kommer att självant, såvitt inte riksdagen och de, som ha intresse för denna sak, göra erinringar därom, vidtaga åtgärder för återinsättandet av de tullar, som suspenderats.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de i denna punkt avgivna reservationen, som vilar på herr *Lindmans* m. fl. motion.

Herr *Larsson* i Kroken instämde häruti.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarrens förhandlingar.

Herr *Röing*: Herr talman, mina herrar! När riksdagen i augusti månad i fjol antog Kungl. Maj:ts proposition angående glidullarna och beslöt, att desamma skulle begränsas till det gamla

tullskyddet, 3 kronor 70 öre, så kunde visserligen vissa principiella invändningar göras mot den hemställan och mot det beslutet. Men Kungl. Maj:t ansåg vid det tillfället, att riksdagen genom ett bifall till propositionen sökte gå såväl producenternas som konsumenternas berättigade intressen så mycket till mötes, som det över huvud taget var möjligt att giva. Kungl. Maj:t ansåg, att Kungl. Maj:t genom sitt förslag hade satt kyrkan mitt i byn. När man nu behandlar den föreliggande motionen, så går det enligt mitt förmenande icke an, herr vice talman, att uteslutande se frågan ur producenternas intressen, utan man måste också se till, huruvida konsumenterna hava några berättigade intressen som böra tillmötesgå.

Ang. vissa delar av tullbevilningen.
(Forts.)

Vi äro alla överens om, att de nu gällande höga priserna på olika varor i hög grad äro för landet olyckliga, och det är med vemod och sorg som vi taga del av att socialstyrelsens prisindex stiger månad efter månad, i stället för att, som vi hade hoppats, falla månad för månad.

Nu har det inträffat under vinterns lopp, att priset på en del livsmedel som jordbrukarna producera, har fallit, och detta prisfall är närmast föranlett av den danska kronans låga värde, liksom ock av omöjligheten för Danmark att under dessa månader kunna exportera sin överproduktion av livsmedel till andra länder. Jag antager, att det är detta prisfall under en viss tid i vinter på vissa livsmedel, kött, fläsk, smör o. d., som föranlett den föreliggande motionen. Men förhållandena hava på sista tiden ändrats rätt mycket. För det första visar en utredning, som en på detta område synnerligen sakkunnig person gjort, nämligen agronomen Nanneson, som jag är övertygad om, att vi alla anse vara synnerligen kompetent att göra en dylik utredning, och vilken utredning han för någon eller ett par veckor sedan slutfört, att priset på animalisk föda här i vårt land har legat över den allmänna prisnivån, så att, när en sänkning av priset på vissa av dessa livsmedel ägde rum, det var någonting som ur samhällets synpunkt, var fullständigt berättigat. Men man har tyvärr icke att räkna med, att dessa något lägre priser, som rätt under en del av vintern, komma att bibehållas. Vi veta, att kursen på den danska kronan redan börjat stiga, och vi veta även att Danmark nu kan bli av med sin överproduktion av kött, fläsk och smör till andra länder till fördelaktigare pris än till i vårt land nu gällande priser. Så den konkurrensen har i rätt stor utsträckning redan upphört, och tendensen visar, mina herrar, tyvärr, att vi nog komma att få förhöjda priser å dessa fettvaror. Då icke allenast priset å fodervaror är synnerligen högt utan ävenledes tillgången av fodervaror i världen jämförelsevis knapp, har man redan av denna anledning att frukta en minskad produktion av fläsk och ett högre fläskpris. Jag har erhållit meddelande av en av första kammarens ledamöter, som varit med vid behandlingen inom utskottet av denna motion och reserverat sig till förmån för densamma, att det andelssvinslakteri i Älvsborgs län, som han är intressent i, redan fått erbjudande från England att sälja hela sin produktion till fullt ut samma pris, som är rådande på den svenska marknaden. Tendensen är således för

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.

(Forts.)

detta livsmedel stigande. Och vi känna ju alla till, att priset på smör redan har stigit. Vi som under riksdagstiden uppehålla oss här i Stockholm vi veta också, att på vissa restauranger prisstegring å smör redan har ägt rum. Vilja vi icke vara med om att oavbrutet driva priserna å livsmedel i höjden, så att indextalen stiga i samma utsträckning, vilket har till följd krav på ökade anslag i dyrtids-hjälp etc., så bör riksdagen icke biträda motionen, utan i stället bevillningsutskottets hemställan.

Nyss framhöll herr Lithander i sitt anförande, att han icke i likhet med bevillningsutskottet hade det förtroende för den nuvarande Kungl. Maj:t, att han kunde biträda utskottets motivering för dess hemställan. Jag tillåter mig då först och främst få påpeka, att det står icke i bevillningsutskottets betänkande, att utskottet har något alldeles särskilt förtroende för den nuvarande Kungl. Maj:t framför andra Kungl. Maj:t. Herr Lithander vet även, att när detta skrevs hade vi en annan regering. Men herr Lithander och jag må tillhöra olika politiska partier, vilka partier dock hysa diametralt motsatta åsikter i de viktigaste ekonomiska frågorna än den nuvarande regeringen, så böra vi dock vara överens därom, att vilken regering som än är sittande, så bör riksdagen medgiva att en sittande regering alltid har större möjlighet att överblicka de frågor, som behandlas i mom. b) och mom. c), än bevillningsutskottet och riksdagens båda kamrar. Denna del av motiveringen i bevillningsutskottets betänkande rör visserligen närmast mom. c), men jag skall tillåta mig att redan nu till följd av herr Lithanders anförande rörande motiveringen understryka, att man icke får läsa motiveringen på så sätt, att bevillningsutskottet och riksdagen, om den biträder bevillningsutskottets hemställan, äro förvissade om, att Kungl. Maj:t kommer att handla, som klokheden bjuder, utan i stället att bevillningsutskottet och riksdagen, om bevillningsutskottets betänkande biträdes av kamrarna, väntar av Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t icke låter ett exportförbud vara bestående en enda dag längre, än som är oavvisligen nödvändigt, och att riksdagen oavvisligen väntar, att regeringen skall handla i överensstämmelse härmed. Det har jag önskat särskilt stryka under, så att icke något missförstånd skall kunna äga rum i denna fråga.

Jag ber, herr vice talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Det föredragna momentet handlar ju om den mycket om-
tvistade frågan, huruvida tullarna på s. k. förädlade jordbruks-
artiklar fortfarande skola vara suspenderade. eller om de åter skola
träda i kraft. Det har ju så många gånger här framhållits, att det
egentligen bärande för småbruket och egnahemsbruket i vårt land
är just, att det skulle ägna sig åt framställning av förädlade jord-
bruksprodukter. Det kan aldrig framgångsrikt driva brödsädes-
odling åtminstone icke i den omfattning, att jordbruket blir bärigt
för dess utöfning. Det lider intet tvivel, att dessa mindre jordbrukare

ha suttit mycket trångt nu under hela kristiden. De kunde icke producera tillräckligt med foderämne för att kunna hålla uppe sin kreatursstock, och därför måste de slakta ned den. Därigenom blev det synnerligen ogynnsamt ställt för dem.

Ang. vissa delar av tullbevilningen.
(Forts.)

Nu uppställer sig frågan, om det över huvud taget skall vara möjligt för dem att i fortsättningen ha någon utsikt att kunna driva ett så ekonomiskt bärigt jordbruk, att de kunna ha sin utkomst av detsamma. Man kan ju visserligen tvista om, huru mycket produktionskostnaden är på den och den artikeln. Utskottets ärade ordförande tyckte, att det skulle utläsas så, att när socialstyrelsens indextal hade stigit, så var det så ytterst beklagligt, och därför måste vi naturligtvis göra allt för att hålla det nere beträffande de delar, vari jordbruksproduktionen ingår. Men tror verkligen den ärade ordföranden, att jordbruket ensamt kan hålla nere dyrtiden och motverka valutans försämring? Det är väl ändå med jordbruket som med andra näringar, att åtminstone de direkta utgifter, det har för produktionen, måste på något sätt ersättas, åtminstone om man skall bedriva produktionen något längre tid och något mera forcerat.

Jag skall framhålla blott ett enda exempel. Jag är ju gammal mejeriman, och som jordbrukare och mejeriman har jag alltid haft klart för mig, att det centrala är, om man skall driva en smörproduktion något vidare, att ha tillgång till foderkakor och detta till sådant pris i förhållande till smöret, att det blir möjligt att använda dem. Under tiden omedelbart före världskriget var förhållandet i genomsnitt sådant, att priset på ett kilogram smör var omkring 15 % av priset på 100 kilogram foderkakor. Huru står det nu? Jo, nu står det smörpris, som producenten får, i cirka 10 % av priset på 100 kilogram foderkakor. Det är ingenting, som är så centralt i produktionen, när det gäller att framdriva mejeriariklar, som just foderkakorna. Det visar kristiden så tydligt, att t. o. m. utskottets ordförande skulle kunna begripa det. När då en så viktig faktor, som verkligen är en hörnsten för denna produktion, har så förskjutit sig, som nu är fallet, så skulle jag vilja fråga: huru skall det då gå för småbrukaren att hålla sig, han, som behöver köpa in proportionsvis mera foderkakor än den större producenten?

Utskottets ordförande var också inne på valutafrågan. Ja, det var ju mycket, när den danska kronan stod betydligt under 80 % av den svenska. Nu har ju dollarn stigit avsevärt, vilket ostridigt är till fördel för jordbruket i och för sig, och kanske därför nu den där olyckan, vi hade med den danska kronan, kan bli neutraliserad. Riksdagen har ju nu fattat ett beslut, så att vi möjligen komma fram i paritet med den danska valutan. Vi komma då på samma linje, och då kanske frälsar det oss från en del av danskarnas invasion på marknaden.

Det synes mig ändock litet egendomligt, när utskottet i sin motivering pekar på Kungl. Maj:t och säger, att Kungl. Maj:t skall göra det. Han står på en oändigt mycket högre piedestal än be-

*Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.*
(Forts.)

villningsutskottet, det är man på det klara med. Men inom utskottet tillät jag mig göra den frågan, om icke utskottsmajoriteten hade någon egen mening, om den icke tänkte något själv i denna fråga. Jag fick tyvärr icke något svar. Nu har utskottets ordförande åtminstone deklarerat så mycket, att han tycker det skall bli billigare. Det är det enda, som är avgörande för honom. Så svävar utskottsordföranden ut på mom. c), där det gäller exportförbudet på fläsk. Men var ha vi ordföranden där? Även där har han icke ett ord att säga om att exportförbudet skall upphävas. Även det har utskottet utan vidare överlämnat till Kungl. Maj:t. Jag vet då icke, vad det är för stor glädje med att man kan få sälja sin produktion till England, då exportförbudet kvarstår. Då betyder det ju absolut ingenting.

Jag kunde naturligtvis framhålla åtskilliga saker till, särskilt med anledning av att man nu i tid och otid hänvisar till tull- och traktatkommittén. Det var en ärad talare i bevillningsutskottet, som sade, att det var hans åsikt, att nu borde vi stå stilla, så länge den där kommittén utredde sakerna. Det kan nog bli ett mycket långt stillestånd. Men, Gud bevars, väntar man på någonting gott, får man väl icke vara otålig. Om man det skall göra, varför då icke i all rimlighets namn taga denna motion i denna del? Ty så äro ju tullarna i verkligheten. Man har helt och hållet kastat om allting här på detta område, där man icke kan krypa bakom ett förut fattat beslut. Ty något sådant innebar dock icke det vi gjorde i höstas på den här punkten.

Utskottets ordförande sade, att vi skulle ställa kyrkan mitt i byn; det var det huvudsakliga. Ja, det är jag med om. Men han flyttade den verkligen ända ut till kanten. Åtminstone ville han, att jordbrukarna skola ha synnerligen långt och åtminstone längre än de andra producenterna till den där kyrkan. Hade jag däremot funnit hos den ärade ordföranden någonting, som tytt på, att han i detta utskottsbetänkande velat ställa kyrkan mitt i byn, då skulle jag icke ställt mig omöjlig, utan gärna gått med på att uppoffra åtskilligt på min kant. Men det är endast en fras hos ordföranden och ingenting annat. Ty allt här tyder ju för det första på, att man ingenting vill göra, och vad som är gjort för att ställa jordbruket i en ogynnsam ställning gentemot industriproduktionen, det skall bliva bestående. Något annat får man väl ändå icke utläsa ur utskottets betänkande på denna punkt.

Jag skall beträffande den förevarande punkten sluta med att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Wohlin m. fl. avgivna reservationen.

Herr Magnusson i Tumhult: Herr talman! Man kan icke undgå att erfaras ett beklämmande intryck, när man läser detta bevillningsutskottets betänkande. Det är ett blankt avslag på allt vad i de många motionerna föreslagits, med ett enda alldeles betydelse-löst undantag. I vissa fall kan jag förstå utskottets ståndpunkt, men

*Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen*
(Forts.)

i andra fall återigen är det mig omöjligt att kunna fatta, huru utskottet kunnat komma till det resultat, som det gjort. Sälunda kan jag förstå, att kammaren och utskottet icke vilja biträda herr Lindmans m. fl. motion om, att de s. k. glödtullarna å vete, råg och korn skulle bestämmas till att motsvara hela skillnaden mellan importpriset och produktionspriset, beräknat på sätt i 1919 års riksdagsbeslut bestämdes, ty det är givetvis ej tilltalande att frångå en uppfattning, som man så nyligen bestämt sig för. Det är även begripligt, att utskottet icke velat tillstyrka bifall till herr Wohllins m. fl. motion om nedsättning av tullen å vissa industriartiklar, som äro för jordbruket absolut nödvändiga. En sådan åtgärd hade emellertid för jordbruket varit synnerligen välbehöflig och välgörande, men det är ju möjligt, att industrien efter 8-timmarsdagens införande icke förmår bära det pris, som sannolikt skulle bliva en följd av en sådan tullnedsättning.

Däremot är det ofattbart, att utskottet kunnat avstyrka herr Lindmans m. fl. motion om upphävande av nu gällande suspension av tullsatserna å t. ex. fläsk, kött, ost och smör, men samtidigt velat upprätthålla exportförbudet för dessa varor. Det nu rådande förhållandet, att vi här i Sverige skola få köpa lantmannaprodukter från utlandet, utan att dessa äro åsatta någon tull, under det att exportförbud råder för våra egna produkter, det vill utskottet skall fortfara och hyser i det avseendet en rörande tillit till Kungl. Maj:t, som enligt utskottets mening kommer att vidtaga lämpliga åtgärder i det avseendet. För min ringa del vågar jag icke hysa ett så obegränsat förtroende för Kungl. Maj:t, utan jag tror, det vore för jordbruket och även för landet i sin helhet mera betryggande, om riksdagen själv nu fattade ett klokt beslut.

Om man nu gör sig den frågan: till vilket resultat har den i det avseendet förda politiken lett, så nödgas man konstatera, att det är många av jordbrukets alster, som vid försäljning icke betäcka produktionskostnaderna. Allt vad jordbruket behöver köpa håller sig på kristidens högsta pris, ja, i vissa fall ännu högre, under det att priserna å t. ex. smör och kreatur falla med hast. Detta kan icke gå för sig i längden utan att allvarligt skada icke endast producenterna utan även konsumenterna. Importen uppmuntras av statsmakterna, under det att exporten av lantmannaprodukter stoppas. Följden av dessa åtgärder har icke heller uteblivit. Vår handelsbalans har försämrats, och vår valuta har sjunkit i värde, så att riksdagen nu sett sig nödsakad besämma, att riksbanken skall befrias från sin skyldighet att inlösa sina sedlar med guld.

Vad skall man nu göra häremot? Dyrtiden är ju beklaglig, så att om prisfall kunde ske på alla områden, hade jordbrukarna intet att beklaga sig över utan skulle se detta med glädje. Men att jordbruket ensamt skall bli lidande, kan icke vara rätt och ej heller för landet gagneligt. Att jordbruket skall vederfaras full rättvisa, är emellertid ej att förvänta, i synnerhet som alla liberala ledamöter i utskottet i likhet med de socialdemokratiska ansett, att allt är bra som

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

det är. Det är en gammal sanning, att vill man vinna något, får man icke begära för mycket, och därför skall jag endast påyrka, att de svåraste olägenheterna avlägsnas. Att tullarna å fläsk, kött, ost och smör träda i kraft och att exportförbudet å dessa artiklar upphäves, anser jag vara ett minimikrav, och jag ber därför, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till den av herrar Wohlin, Jonsson i Hökhult och Olsson i Kullenbergstorp avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Norman, Andersson* i Knäppinge, *Svensson* i Kompersmåla, *Erlansson, Persson* i Fritorp och *Henrikson*.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr *Pehrsson* i Bramstorp: Herr talman! Vår högt ärade utskottsordförande sade i sitt första anförande, att det var alldeles orimligt höga priser på livsmedel och andra förnödenheter av olika slag i vårt land. Jag är den förste att erkänna, att så är förhållandet, och jag erkänner också, att vi måste göra någonting för att bringa ned levnadsomkostnaderna. Men jag kan däremot icke se, att vi skola gå samma väg, som bevillningsutskottet här tänker sig för att bringa ned livsmedelspriserna. Det är alldeles klart, att producenterna måste ha ersättning, så att de få sina produktionskostnader fullt täckta.

I den motion, som det här gäller, är det ju icke fråga om — som det ordats så mycket om här i dag — att införa några nya tullar. Det gäller nu, att lantmännen eller producenterna skulle få behålla de tullar, de redan haft. Och då man längre fram i bevillningsutskottets betänkande läser om, att utskottet avstyrkt en motion, där det begäres nedsättning av tullsatserna å vissa industrialster för jordbrukets behov, då framhäves ganska bestämt, att det är nödvändigt för oss att, när det gäller uppgörande av nya handelstraktater, ha kvar de gamla tullarna och att således icke rubba på någonting, förrän tull- och traktatkommittén är färdig med sitt utlåtande. Jag kan således icke finna, att bevillningsutskottet är på den rätta ståndpunkten här, då utskottet vill avslå den nu förevarande motionen.

Det är ju icke någon ny tull, som begäres här, utan det är den tull, som producenterna äro fullt berättigade att erhålla. Jag får väl hoppas, att jag här skall få medhåll av herr *Fabian Månsson*, som sade i sitt förra anförande, då det gällde spannmålstillarna, att av dem hade en stor del av Sveriges jordbrukare icke någon nytta, då de huvudsakligen producerade animala produkter. Här är således ett tillfälle för herr *Fabian Månsson* att rösta för en reservation för att hjälpa dessa jordbrukare, som herr *Fabian Månsson* erkänt nu leva under särskilt små omständigheter.

Bevillningsutskottet säger här i sin motivering, att utskottet är också förvissat om att Kungl. Maj:t, som ensam är i tillfälle att genom vederbörande myndigheter följa hithörande företeelser såväl på världsmarknaden som inom landet, kommer att vidtaga de åtgärder på området, till vilka förhållandena vid olika tidpunkter kunna giva an-

ledning». Jag skulle då vilja fråga: när äro de åtgärderna nödvändiga?

Jag skall taga mig friheten att upptaga kammarens tid ett litet grand med att anföra några siffror från min egen trakt rörande de priser, som under februari månad framkommit vid den sista avräkningen för mjölklikviden. Februari månads smörmedelpris var 5 kr. per kg. Med detta smörpris betalades levererad mjölk om man ökar värdet på skummjölk, så att det står i proportion till värdet på andra varor, med ett pris av 20 öre per kg. Om vi nu utgå från en bra skansk kobesättning med en produktion av 4,000 kg. per ko och år, så inbringa det således 800 kronor per ko och år. För att åstadkomma denna mjölkproduktion åtgår lågt räknat först och främst 800 foderenheter av kraftfoder, $\frac{1}{2}$ oljekakor, $\frac{1}{2}$ vetekli. Om jag räknar med ett genomsnittspris av 43 öre per kg. — det är nu t. o. m. högre, men de flesta ha väl redan köpt till det priset — så blir det 344 kronor. Vidare åtgår det 800 foderenheter »saftfoder», vilket med ett pris av 30 kronor per 100 foderenheter gör 240 kronor. Vidare 400 foderenheter hö å 30 öre, vilket gör 120 kronor, samt 400 foderenheter halm å 20 öre, vilket gör 80 kronor. Detta är de foderenheter, som åtgå för en stallfodring under 10 månader av året, som vi på sydsåkanska slätten få stallfodra våra djur. Därtill kommer utfodring under två månader av sommaren på bete, och jag har satt den utfodringen så lågt som till 1 krona per dag eller sammanlagt 60 kronor. Då kommer jag till en utgiftssumma av 844 kr. per år. Således uppgå inkomsterna av 4,000 kg. mjölk till 800 kr. och utgifterna till 844 kr. Härtill kommer skötsel av djuren, ränta å kapital och försäkringar m. m., som uppgå till avsevärt belopp, men som man kan beräkna gödselvärdet täcker.

Nu kan det ju invändas, att smörpriset stigit sedan dess, och jag vill icke bestrida det. Men det har icke stigit så mycket, som det pris, vi här i Stockholm få betala, kunde giva anledning till att tro. Ty det är alldeles förbluffande, att de kunna taga så mycket för smöret här i Stockholm. När jag nyligen var nere i Skåne, kostade smöret där 4: 92 kronor, och då jag kom tillbaka hit till Stockholm, fick jag här betala 7: 10 kronor.

Jag är den förste att erkänna, att livsmedelsprisen äro höga. Men jag kan icke finna, att producenterna bära skulden till att priserna äro så höga. Kan bevillningsutskottets ärade ordförande eller någon annan av herrarna här i kammaren hjälpa till, att priserna på de varor, som behövas för att producera detta smör och denna mjölk, kunna pressas ned, så är jag den förste att vilja medverka till att någonting sådant åstadkommes. Men jag kan icke finna det riktigt, att ensidigt inrikta sig på och säga, att för att göra livsmedelspriserna billiga måste vi låta tullen vara suspenderad. Det är i alla fall ingen nyhet, som begäres. Det är ingen ny tull, utan det är fråga om den likhet, som här tidigare varit tal om, att alla näringar skola vara berättigade till. Och då industrien har sina tullar kvar, innan tull- och traktatkommittén är färdig med sitt förslag, så anser jag det icke orimligt,

Ang. vissa delar av tullbevillningen.

(Forts.)

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

om denna näring begär att få behålla den tull, som en gång är den tillerkänd. När det sedan gäller den stora revisionen, får det bli en sak att diskutera, huruvida tullarna skola finnas eller ej.

Jag kan således icke godkänna för det första den motivering, utskottet här givit, då utskottet säger, att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga de åtgärder på området, till vilka förhållandena vid olika tidpunkter kunna giva anledning. Ty jag har den uppfattningen, att Kungl. Maj:t skulle för länge sedan ha gjort någonting i denna fråga. Om nu också den lilla tull, som är satt t. ex. å smör och på fläsk, men som nu är suspenderad, icke har någon så stor betydelse i och för sig, så har den ändock en viss psykologisk betydelse, därför att denna närings producenter anse sig ställda i undantagsställning, då tullarna för dem skola vara suspenderade, under det att tullarna för andra näringar, som tidigare införts, fortfarande ha gällande kraft.

På grund härav ber jag att få yrka bifall till herr Wohlins m. fl. reservation.

Med herr Pehrsson i Bramstorp förenade sig herrar *Bengtsson* i Norup, *Jönsson* i Fridhill och *Lundén*.

Herr Lindman: Herr talman! Vi ha ju nyss avgjort denna fråga om spannmålstullarna, och nu föreligger frågan om återinsättande i kraft av tullarna på animaliska produkter. Jag kan icke förstå annat än att saken här ligger på samma sätt som i det förra fallet, och att vi alltså ha fog för vad vi begära, nämligen att man skall få skydd för dessa produkter. Ty det är väl i alla fall så som anförts i den motion jag tillåtit mig avgiva, att det är en stor import av och sjunkande priser på dessa produkter, samtidigt som det är stegrade produktionskostnader.

Vad säger då bevillningsutskottet? Jo, utskottet säger, »att dessa förslag röra förhållanden, vilka bevillningsutskottet och riksdagen sakna möjlighet att nöjaktigt överblicka». Sålunda icke ett ord i utskottets motivering om dessa förhållanden: om det är berättigat, om det är riktigt, vad som framhålles i motionen, om det är riktigt, att dessa priser fallit, om det är riktigt, att det behöver vidtagas några åtgärder eller någonting sådant. Utskottet hade bort, synes det mig, sökt reda ut dessa förhållanden och förklarar, att motionärerna ha orätt eller att motionärerna ha rätt.

Så kommer utskottet med denna, herr talman, jag kan icke säga annat än fullständiga inkompetensförklaring. Ty det är det betyg, de giva sig själva. De komma till, att de anse sig icke kunna överblicka dessa saker, och så hänvisade de till Kungl. Maj:t. Ja, mina herrar, när denna fråga varit under den förra regeringens bedömande, ha vi funnit, att den icke gjort någonting vid det. Ha vi då anledning vänta, att det skall göras någonting mera av den regering, som nu finnes? Känner t. ex. utskottets ordförande till, om den nuvarande jordbruksministern skulle vara beredd att göra

någotting vid det? Jag föreställer mig, att när man icke fick någonting från den förra regeringen, så har man icke så mycket att vänta från den nuvarande.

Ang. vissa delar av tullbevillningen.

(Forts.)

Av den utredning, som framlagts, framgår i alla fall ovedersägligen, att sådana här produkter nu framställas för kostnader, som icke täckas av försäljningspriserna. Vad inträffar då? Jo, de arbeta med förlust. För varje dag uppkommer en förlust, och det torde väl utskottets ordförande framför andra kunna inse, att icke kan en näring arbeta med underskott; det går icke på det sättet. Då skyddar sig utskottet bakom detta visdomsord, att det icke kan överblicka situationen. Men det synes mig vara ganska underligt, att vi icke skulle kunna överblicka dessa frågor i riksdagen, och nog hade också utskottet kunnat göra det, om det velat. Jag kan icke finna annat än att detta är betecknande för vad man har att vänta för näringarnas räkning från det håll, som dikterat utskottsmajoritetens utlåtande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till vad i motionen i denna del hemställts.

Herr *Jonsson* i Hökhult instämde häruti.

Herr *Olsson* i Kollungeröd: Herr talman, mina herrar! Jag borde kanske ha inskränkt mig till att enbart instämma med herr *Pehrsson* i Bramstorp, men eftersom jag fått ordet, skall jag be att få göra ett tillägg. Jag instämmer med dem, som i den förra punkten gjort det uttalandet, att spannmålstullarna ha liten inverkan för småbruket inom vårt land. De ha möjligen den inverkan, att de kunna öka produktionen i någon mån och sålunda vår möjlighet till självförsörjning eller med andra ord minska den import, som annars måste äga rum. Men när det finnes sådana priser på de animaliska ämnena, att de täcka priserna på spannmål, kan spannmålen där förbrukas.

Vad som däremot är av den allra största vikt för småbrukarna inom vårt land, är att fläsk, smör och ägg stå i sådana priser, att de verkligen täcka kostnaderna för produktionen. Så är knappast nu förhållandet. Dessa småbruk driva jordbruket mera intensivt, och det gör, att de också få köpa en del av utfodringen särskilt för svinen. Om man tänker på att majs, som år 1915 köptes åtminstone för 11 öre per kg., nu kostar 42 å 43 öre, och att fläsk, som då kostade 1 krona, och från exportslakterierna något därutöver, nu står i icke fullt 3 kronor per kg., förstår man, att det motsvarar icke alls höjningen av spannmålsprisen.

Jag uppkallades egentligen av ett inlägg, som gjordes här av utskottets ärade ordförande, då han sade, att priset på fläsk i England är sådant, att det går an att sälja fläsk till detta land. Vi hade ett sammanträde här i Stockholm för omkring en vecka sedan med representanter från Sveriges alla exportslakterier, även från de enskilda av medicinalstyrelsen godkända slakterierna. Där var när-

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

varande vår konsulent, doktor Bagge, som kommit från England, och man diskuterade om hur priserna ställde sig i England. Han meddelade då vissa uppgifter rörande det kontrakt, som engelska livsmedelsministeriet för närvarande har med Danmark. Det är att märka, att nu får icke såsom förr vilken agent som helst i England köpa fläsk utifrån, utan nu är det blott livsmedelsministeriet eller de personer, som det förordnar, som få göra det. Det pris, som för närvarande betalas till Danmark enligt ett kontrakt, som utgår i nästa månad, gäller i svenskt mynt 3 kronor 26 öre per kg. fritt England. Men då är att märka, att det är renskurna sidor baconsaltat fläsk, således utan huvud och utan ben. Vikten av hela svinet får icke understiga 50 kg. och icke överstiga 85 kg. Det är således det allra finaste fläsket, som betingar detta pris fritt därute. Räknar man med detta pris, finner man, att det gör för hel kropp 2 kronor 60 öre å 2 kronor 70 öre per kg. Det är alldeles uppenbart, att till det priset kunna vi icke producera fläsk. Håller man nu på med att fortfarande importera fläsk från Danmark, komma vi i ännu sämre ställning än för närvarande, och detta är en mycket betänkligh sak särskilt för småbruket inom vårt land men även för de större jordbruken, som i stor utsträckning numera basera sin ekonomi på fläskproduktion och just anlagt exportslakterier för att kunna bereda fläsk till bacon och exportera det.

Det är med anledning av dessa förhållanden, som icke heller jag känner mig tillfreds med de uttalanden, som utskottet i denna punkt har gjort, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr R ö i n g: Blott några få ord, herr talman! Det har varit rätt intressant att höra diskussionen i den nu föreliggande punkten, då en representant, från en valkrets i södra Sverige, framhåller, huru nödvändigt det är för producenterna av fläsk inom hans valkrets att genom tullskydd få ett högre pris för fläsket än det nuvarande, under det att den siste ärade talaren framhöll, hur nödvändigt det är även för hans valmän, icke blott att fläskpriset blir högre, utan även av vilket intresse det är för småbrukarna i hans hembygd, att tull åsättes smör och ägg. Vad är anledningen till, att herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Olsson i Kollungeröd beklaga sig så mycket över att prisen å fläsk och smör icke äro högre? Jo, herr Olsson i Kullenbergstorp beklagade sig över den danska invasionen, d. v. s. den danska exporten av fläsk och smör till Sverige; vilket även herr Olsson i Kollungeröd berörde i sitt anförande.

Man glömmar så lätt de förhållanden, som vi genomlevat under de sist förflutna åren. Man glömmar, huru den svenska regeringen genom utsedda delegerade sökte få så mycket livsmedel som möjligt från Danmark till Sverige, under år, då Danmark icke hade något direkt ekonomiskt intresse att exportera livsmedel hit. Sverige anhöll på det enträgnaste om så stora kvantiteter fläsk som möjligt. Då

var det under årtal ett svenskt intresse att kunna få så stora kvantiteter ägg, fläsk och smör från Danmark som möjligt, och man skydde icke något arbete att skaffa landet så stora kvantiteter fläsk, smör och ägg, allt möjligt av Danmarks överproduktion. Danmark visade oss ett glädjande exempel på solidaritetskänslan här i Norden och ordnade både med ententen och centralmakterna, så att Sverige fick en i förhållande till sin folkmängd mycket stor kvantitet av dessa produkter.

Ang. vissa delar av tullbevällningen.

(Forts.)

Men så inträffar i början av år 1920, att den danska kronan fick ett lågt värde, och då hade Danmark, för att få den danska valutan förbättrad, intresse av att exportera hit smör och fläsk, varigenom priserna å dessa produkter blevo lägre på den svenska marknaden än förut. Då vill man genast till följd av denna import bygga upp en tullmur, närmast riktad mot Danmark, genom att införa de gamla tullarna på fläsk och smör. Jag frågar på grund härav herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Olsson i Kollungeröd: om det är lämpligt att riksdagen, när den nu för första gången efter fredsslutet behandlar denna tullfråga, med tanke på den stora hjälp, som Sverige fick från Danmark under de år, när Sverige behövde dessa fettvaror såväl, beslutar att den svenska regeringen nu till följd av den danska importen skall återinföra dessa tullar. Anser ni verkligen mina herrar, att det är lämpligt att gå så till väga?

Herr Magnusson i Tumhult inlade uppenbarligen i utskottets motivering en annan innebörd, än densamma har. Missuppfattade jag honom icke, så yttrade han nämligen, att utskottet genom sitt uttalande sagt i momentet c), att utskottet icke ville vara med om ett upphävande av exportförbudet. Men det har utskottet aldrig yttrat. Utskottet framhåller däremot, att endast Kungl. Maj:t har det behövliga materialet för att kunna bedöma, när ett exportförbud bör upphävas, och utskottet är övertygat om och intresserat av att ett exportförbud icke upprätthålles en enda dag längre än vad som är oavvisligen nödvändigt.

Herr Lindman kom in på samma trall. Utskottet har, sade herr Lindman, genom sitt uttalande avgivit en fullständig inkompetensförklaring genom att icke intaga en självständig ståndpunkt i denna fråga. Det är så ofantligt lätt, herr Lindman, att fälla ett sådant omdöme, när man icke behärskar frågan, och det gör icke herr Lindman, ty då hade herr Lindman uppenbarligen icke yttrat sig så oförsiktigt, som herr Lindman gjorde. Jag hade icke tänkt blanda in momentet c) i denna debatt, men detta moment hör nära tillsammans med det föreliggande momentet. Man har inom utskottet velat tillmötesgå det önskemålet att uppdelat andra punkten i herr Johan Nilssons i Skottlandshus motion i två moment, då man ansåg som möjligt, att det finnes medlemmar av riksdagen, som i dessa båda moment hade olika meningar. Emellertid må det tillåtas mig att i detta sammanhang få nämna ett enda exempel på huru upphävandet av exportförbudet skulle verka. Det påstås, att vi ha mycket stora kvantiteter potatismjöl här i landet och att regeringen omedelbart borde upphäva exportförbudet å denna artikel. Jag kan då meddela kam-

*Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.*

(Forts.)

maren, att det inkom till regeringen vid ett enda tillfälle anhållan om exportlicens för potatismjöl av en kvantitet å 10,500,000 kg. eller ungefär samma kvantitet, som landet konsumerar under ett helt år. Kammaren förstår redan härav, att förhållandena äro sådana, att man måste hava allt tillgängligt material till sitt förfogande för att kunna bedöma, om man i en sådan ömtålig situation kan våga taga ett sådant steg som att helt och fullt upphäva ett exportförbud, eller om man bör gå en annan väg, nämligen att meddela exportlicenser för begränsade kvantiteter, som man icke anser behövlige för landets konsumtion. Jag har anført detta blott i förbigående såsom ett exempel på, hur ytterst ömtålig denna fråga är, och att det är nödvändigt att sitta inne med allt material för att kunna bedöma. Huruvida stunden är inne att återinföra en tull eller fullständigt upphäva ett exportförbud. Och då har utskottet ansett, att endast Kungl. Maj:t har detta material till sitt förfogande och kan bedöma huru man i landets intresse bör handla.

Jag tror därför, att bevillningsutskottet har handlat rätt, när utskottet gjort sitt principiella uttalande, och jag är övertygad om att, om sådana förhållanden inträda, att jordbrukarna till följd av utländsk konkurrens icke kunna annat än med förlust producera dessa alster, då kommer Kungl. Maj:t också att se till, att intill dess tull- och traktatkommitténs utredning är färdig, jordbrukarna erhålla det tullskydd, som de äro i behov av. Att nu giva Kungl. Maj:t ett direktiv, att återinföra dessa tullar på fläsk, kött, smör och ägg till skada för den svenska konsumtionen, varigenom livsmedelsprisen åter komma att drivas i höjden, kan jag icke vara med om. På dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr V en n e r s t e n: Herr talman, mina herrar! Jag har icke deltagit i detta ärendes behandling i utskottet, och jag ber att få tillkännagiva, att jag ställer mig på reservanternas sida.

Det är mig ganska oförklarligt, att bevillningsutskottet kunnat underlåta att giva denna viktiga fråga en verkligt saklig behandling. och jag kan icke förstå, att det kan vara rätt, att bevillningsutskottet och riksdagen fränsäger sig initiativet, när det gäller dessa spörsmål, som vi här i alla fall äro lika väl i stånd att bedöma som Kungl. Maj:t. Har icke av den förda diskussionen framgått, att det föreligger vägande skäl för att vidtaga den åtgärd, som reservanterna påyrkat. Hava herrarna verkligen av bevillningsutskottets ordförandes motivering fått klart för sig, att de av reservanterna anförda skälen äro vederlagda? Jag har icke kunnat få det. Man hänvisar i allmänna ordalag till tull- och traktatkommittén och till Kungl. Maj:ts större förmåga att kunna överblicka hela läget, och man nekar envist att taga upp frågan till ingående saklig behandling. Har icke den näring, som framför någon annan under de kritiska år som gått, gjort det möjligt för oss att över huvud taget här i landet existera, har den näringen icke anledning att göra anspråk på att få framföra sina krav och få dem av riksdagen grundligt prövade? Jag kan icke finna annat, än att hela detta utskottsbetänkande bär vittne om något, som

herr Lindman tillät sig karakterisera på ett sätt, som väckte herr Röings livliga ogillande. Jag finner, att man sopat allt i en hög och kastat högen i skräpvrån. Det är hårda ord, men jag kan icke få något annat intryck av det betänkande som här föreligger, och det har jag även i utskottet, då jag i sista stund vid ett par följande punkters behandling fick tillfälle närvara, tillåtit mig framhålla.

Jag tror, att vi göra klokt i att själva taga hand om detta tullspörsmål och icke kasta ifrån oss ansvaret på vare sig tull- och traktatkommittén eller Kungl. Maj:t. Landet är icke betjänt med det icke konsumenter och ej heller producenter. Och när man icke begär något annat än detta rimliga, att man skall återställa de normala förhållandena, så förefaller det mig, som om det skulle vara svårt för oss här i kamrarna att säga nej.

Jag kan icke förstå, att det kan vara klokt, att vi här söka göra den meningen gällande, att ett sådant förfarande som att återställa en bestående tullsats på vissa lantmannaprodukter skulle vara ett slag riktat mot Danmark. Är det icke oklokt att framhålla saken på det sättet? Har icke vårt grannland haft fördel av varuutbytet mellan de båda länderna likaväl som vi, och tro herrarna, att danskarna äro så dåliga affärsmän, att de icke med tacksamhet sälja till Sverige, vad vi vilja köpa av dem, oavsett om vi vidhålla vårt gamla tullskydd eller icke? Jag kan icke förstå annat, än att det är ytterst oriktigt att blanda in ett sådant moment, som herr Röing här senast gjort i denna diskussion. Skulle det vara otacksamt från Sveriges sida att vi sköta våra angelägenheter? Skulle vi finna det oklokt eller oriktigt eller särskilt riktat mot Sverige, om danskarna vidtog en åtgärd, som kunde till synes skada ett eller annat av våra exportintressen? Jag är viss om, att det icke skulle falla oss in att taga saken på det sättet.

För övrigt har i detalj från olika håll i kammaren anförts så vägande skäl för vad reservanternas här begära, att jag vill inskränka mig till vad jag nu sagt och yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Sommelius*.

Herr *O l s s o n* i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag är i det väsentliga förekommen av den siste talaren. Men eftersom utskottets ärade ordförande riktade en speciell fråga till mig, så begärde jag ordet.

Jag vill då säga honom, att då jag talade om den danska invasionen, så hänsyftade jag just på den import, som orsakats av den danska valutans fall, och mitt uttalande får icke tolkas så, att jag över huvud taget anser varje import av danska voror till vårt land såsom en invasion. Jag fullföljde också talet om valutan, så att jag tror, att den ärade talaren mycket lätt hade kunnat förstå sammanhanget. Jag vill också fråga: hur låg handelsbalansen under hela kristiden, då från Danmark införsel av fettvaror skedde? Var det icke danskarna, som från oss fingo betydligt flera varor, som de så utomordentligt väl behöfde? Jag tror man får säga,

*Ang. vissas
delar av tull-
bevilningen.
(Forts.)*

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

att med gåvor och gengåvor varar kärleken längst. Det förelåg ett ömsesidigt behov av varor, och jag kan icke se, att det är någon skillnad mellan att det var fettvaror, som vi behöfde och att danskarna behöfde ved och andra saker. Nu vet jag alltför väl att utskottets ordförande var en av dem som underhandlade i Danmark för Sveriges räkning. Han har naturligtvis de bästa minnen från dessa underhandlingar, och tycker, att han skall visa sig generös. Men, herr Röing, hur länge skola vi avsäga oss all beslutanderätt i dessa punkter av hänsyn till danskarna? Skall det bli under herr Röings hela livstid eller under kortare tid? Jag tror, att det är på tiden, att man låter varje sak tala för sig, och jag vill ännu en gång understryka, att detta tal att man skall ställa kyrkan mitt i byn, fordrar just att jordbruket på detta område får detta tullskydd återställt, så att det i någon mån blir likställt med industrien. Jag beklagar, att utskottets ordförande icke kan fatta saken så, utan att han i sitt sista anförande framhållit, att hans enda synpunkt var att få ned priserna på jordbruksprodukterna, oavsett om jordbruket bär sig eller icke.

Jag förklarar alldeles bestämt, att jag anser, att vi i Sverige också gjort danskarna tjänster under kristiden. Då får den tiden taga den sorgen, men jag är icke beredd att vara med om att vi för all framtid avsäga oss bestämmanderätten i fråga om de tullsatser, som det här gäller, blott och bart på grund av den hjälp, som danskarna gävo oss under kristiden.

Herr von Sneidern: Herr talman! Ehuru de två föregående talarna redan upptagit till bemötande de yttranden, som bevillningsutskottets ärade ordförande här föllt, har jag icke kunnat underlåta att taga till orda.

Hans framställning av saken, att vi här skulle på något sätt vara bundna av det lyckosamma utbytet av produkter, som under kristiden skedde med Danmark, därhän att det skulle inverka på vår tullpolitik, kan jag icke underlåta att inlägga en gensaga emot. Herr Röing sökte göra gällande, att vi glömma vad som passerat. Jag tror icke detta. Tvärtom behålla vi i mycket kärt minne det utbyte av produkter som då ägde rum, särskilt med vårt södra grannland. Men, såsom av de två föregående talarna understrukits, kan detta icke få öva något inflytande på vår tullpolitik och ha den inverkan, att det svenska jordbruket därigenom skulle på något sätt bli lidande.

Jag tror icke, att det är vi som glömma. Jag tror i stället, att bevillningsutskottets ärade ordförande har benägenhet att från punkt till punkt i utskottsbetänkandet glömma, vad han skrivit och arbetat för. Bevillningsutskottet och dess ärade ordförande hava ju gått in för att vi böra bibehålla status quo i de nuvarande tullsatserna, tills att det blir tillfälle att efter en ingående prövning eventuellt ändra hela vårt tullsystem. Detta skäl har framhållits, när det gällt förändringar i fråga om industritullarna.

och detta skäl måtte väl även vara bärande i den punkt, som nu föreligger, då det är fråga om hävande av den gällande suspensionen av tullarna på jordbruksprodukter. Även om det icke skulle vara något behov av detta, kan man mycket väl, såsom en föregående talare gjort, påpeka såsom ett moment att iakttaga, huru som det bland de svenska jordbrukarna måste väcka bekymmer, att deras intressen i dessa frågor icke uppmärksammas utan i stället negligeras. Jag tror, att vad som här ligger inunder, är just den synpunkten, som utskottets ärade ordförande var inne på, då han påpekade, att det svenska lantbruket för närvarande skulle vara i den mest gynnade ställning i förhållande till andra näringar. Jag tror, att han därvidlag tager synnerligen fel. Jag uppträdde icke, då det gällde spannmålstullarna, där ett särskilt läge är förhanden. Men däremot, då det gäller andra produkter, ha vi nu kommit i ett annat läge, än förut varit förhållandet. Jag skulle vilja fråga bevillningsutskottets ordförande, hur han kan tänka sig, att verkligen denna gyllena tid föreligger, då han ser, hur priserna på dessa produkter så småningom dala ned, och det icke torde vara honom obekant, att samtidigt alla produktionskostnader stiga. Såväl de industriprodukter, som vi äro beroende av som även arbetskostnaderna stiga ju alltjämt. Jag vill ingenting säga därom. Jag tror, att det kan vara berättigat. Det beror på de stegrade levnadskostnaderna. Men det är ett faktum, att de stiga. Och då samtidigt priserna på vad jordbrukarna ha att sälja sjunka, måste naturligtvis icke det gyllene läge föreligga, som bevillningsutskottets ordförande tror. Han är naturligtvis fullkomligt ärlig i denna punkt som i alla andra, men jag tror, att han missuppfattat situationen, och detta har haft sitt inflytande på det föreliggande betänkandet.

Bevillningsutskottets ordförande yttrade även, att han med sorg och vemod sett stegringen i prisindex. Ja, det göra vi ju alla. Men det kan då vara skäl att studera, varpå detta beror, och det beror just på prisstegringen i fråga om de artiklar, som vår industri producerar, vilket i sin tur är beroende på den dyra importen av råvaror för industriens behov ävensom på arbetskostnaderna. När priserna på dessa varor stiga, stiger även prisindex. Däremot hava priserna på jordbruksprodukterna sjunkit. Det kan icke vara rätt att med blicken inriktad på prisindex blott säga, att vi skola göra allt för att undvika denna höjning och att, eftersom det är blott på jordbrukets område som vi kunna uträtta något, skola vi söka hålla priserna nere på de varor som jordbruksnäringen frambringa.

Jag tror, att det skulle varit önskvärt, om bevillningsutskottet i allmänhet i detta betänkande justerat sig efter andra linjer än den uppfattning, som här gjorts gällande från bevillningsutskottets ordförandes sida och som jag icke kan se bero på annat än felaktiga grundförutsättningar.

*Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)*

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

Herr R ö i n g: Ja, herr talman, det är för alla bekant, att åsikterna i tullfrågan gå isär inom de olika partierna, om det även är ett parti eller möjligen två politiska partier, som i sina program intaga en bestämd ståndpunkt i tullfrågan. Det finnes inom det liberala partiet personer, som hysa rätt utpräglade protektionistiska åsikter, liksom det också där finnas personer, som ha en motsatt åsikt i denna viktiga fråga. Men jag tror, att kammaren måste medge, att bevillningsutskottet icke på något sätt vare sig i klämmarna eller i motiveringen till detta sitt betänkande, intagit en principiell ståndpunkt i tullfrågan, detta desto mer som hela tullspörsmålet ligger under utredning i tull- och traktatkommittén. Jag förstår så väl, att framför allt industriens målsmän, herrar Lindman och Vennersten, framför alla andra, äro synnerligen missbelätta med detta utskottsbetänkande, med dess motivering och dess olika yrkanden, och detta alldeles speciellt beträffande industritullarna, med vilka punkter i betänkandet vi emellertid väl knappast torde få tid att sysselsätta oss förrän i afton. Det är därför man dömer utskottet så hårt. Herr Lindman säger därför att utskottet endast sagt nej, nej och nej och herr Vennersten använde ändå skarpare ord, då han påstod, att utskottet kastat alla dessa olika krav på förhöjt tullskydd i papperskorgen eller något liknande. Ja, mina herrar, industrien försöker nu komma i åtnjutande av ett högre tullskydd än den förut haft, vilket till dessa herrars förargelse tyckes misslyckas. Det bedrivs en systematisk aktion i det syftet och detta särskilt från den tullkommitté, utsedd av industriförbundet, inom vilken kommitté herr Vennersten är ordförande. Nu hoppas dessa herrar antagligen genom sitt uppträdande vid agrartullarnas behandling, då de visa sitt stora intresse för dessa tullar, sedermera kunna få lantmännen att visa samma intresse för deras krav på förhöjda industritullar. Huruvida detta skall lyckas kommer väl att visa sig genom de beslut, som vi komma att fatta, när vi i afton skola avgöra frågorna om industritullarnas storlek.

Jag förstår mycket väl, att om man har en bestämd åsikt i denna fråga, man reagerar skarpt mot uttalanden i motsatt riktning. Så gjorde herr von Sneidern i sitt anförande, ehuru väl han icke gjorde något yrkande. Jag vet sålunda icke, var han står i denna fråga, om han delar herr Olssons i Kollungeröd och herr Pehrssons i Bramstorp uppfattning att dessa tullar böra återinföras, eller delar utskottets uppfattning. Såväl herr Vennersten som andra talare ha framhållit, att det var olämpligt, att jag i mitt förra anförande påpekade att, när vi under de sista åren gjort allt för att få in till Sverige så stora kvantiteter av danska fettämnen som möjligt, och Danmark tillmötesgått oss härmed, riksdagen nu icke borde till följd av dansk export under några månader av dessa produkter till låga priser på grund av danska valutans läge införa tull på dessa produkter, som nu endast importerats från Danmark. Jag har därmed icke sagt — man har såsom vanligt vid dessa debatter sökt lägga andra ord i en talares mun än han själv fällt — att vi icke ha rätt att införa dessa tullar, eller att Danmark kan hindra oss att göra så, jag har endast tillåtit mig framhålla, att jag anser det olämpligt att efter vad som hänt under krigsåren då

Danmark hjälpte oss med dessa produkter, att nu till följd av en dansk konkurrens, som varat i några månader och som nu i det närmaste torde upphört, återinföra dessa tullar. Jag anser det icke vara lämpligt.

Ang. vissa delar av tullbeviljningen
(Forts.)

Jag vill erinra eder, mina herrar, om att arbetet för ett närmande på det ekonomiska området mellan de skandinaviska länderna icke är slutfört. Detta arbete hade en viss omfattning under krigsåren och det arbetet som gällde att få till stånd ett ökat varuutbyte mellan de skandinaviska länderna är slutfört, men regeringarna i de tre länderna ha sedermera tillsatt en särskild avdelning inom tull- och traktatkommittén, som har i uppdrag att undersöka möjligheten av ett närmande mellan de tre skandinaviska länderna. Jag frågar, om det är lämpligt att under den tid detta arbete pågått, återuppbygga tullskrankor, som icke funnits under de sista åren, såvida detta icke är oavvisligen nödvändigt. Jag anser det icke lämpligt. Men riksdagen har naturligtvis full frihet att härutinnan besluta som riksdagen anser vara ur Sveriges synpunkt nyttigast. Men när en ärad talare riktade till mig den frågan: tror ni att Danmark under dessa år icke haft ekonomiskt intresse av att sälja dessa varor till oss, kan jag svara honom, att Danmark icke haft ett dylikt intresse under kristiden. Det var Danmarks solidaritetskänsla gentemot de båda andra skandinaviska bröderna som föranledde Danmark genom avtal med entente- och centralmakterna att säkerställa export till Sverige av största möjliga kvantiteter fläsk, smör, kött och ägg. Danmark fick icke högre pris av Sverige än Danmark fått av entente- och centralmakterna om exporten gått dit. Att vår export av ved, papper, järnvaror etc., etc., hade sitt värde för Danmark är riktigt, men den hade knappast samma betydelse för Danmark som de danska livsmedlen hade för oss under de mest kritiska åren, vi upplevat under århundraden.

Jag skall inskränka mig till dessa ord, herr talman, och vidhåller mitt yrkande.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman, mina herrar! Då jag här har undertecknat ett utlåtande, varigenom avstyrkts en av herr Lindman m. fl. avgiven motion, däri bland annat hemställts om upphävande av den nu gällande suspensionen av tullsatserna å fläsk, ister och flott, kött, ost och smör, vill jag säga några ord till en förklaring, varför jag kommit att intaga den ståndpunkten. Det berodde för det första därpå att jag ansåg dessa tullsatser praktiskt taget icke hava någon reell betydelse, ty även om de åter igen träda i kraft, skall det leda därhän att man för in de levande djuren till Malmö, där slaktar ned dem och på det sättet undkommer dessa tullsatser. Vidare ansåg jag, att då utskottet pointerat sin ställning i sitt yttrande på sid. 22 och 23 där utskottet säger: »Beträffande det i andra punkten av motionärernas hemställan väckta förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om upphävande i viss utsträckning av tullsuspensioner och exportförbud beträffande jordbruksprodukter vill utskottet såsom sin mening uttala, att dessa förslag röra förhållanden, vilka bevillningsutskottet och riksdagen sakna möjlig-

Ang. vissa
delar av tull-
beivllningen.
(Porta.)

het att nöjaktigt överblicka. Utskottet är också förvissat om att Kungl. Maj:t, som ensam är i tillfälle att genom vederbörande myndigheter följa hithörande företeelser såväl på världsmarknaden som inom landet, kommer att vidtaga de åtgärder på området, till vilka förhållandena vid olika tidpunkter kunna giva anledning», har utskottet härigenom uttalat den uppfattningen, att Kungl. Maj:t verkligen kommer att följa förhållandena med uppmärksamhet och vidtaga de åtgärder, vartill de kunna giva anledning. Det har såsom bekant varit många anmaningar till Kungl. Maj:t — både den förutvarande och även den nuvarande — att sätta dessa tullsatser i gällande kraft, och Kungl. Maj:t har sålunda verkligen fått påpekanden i detta ärende, utan att riksdagen nu behöver skriva i saken. Och så resonera människor praktiskt såsom så: finns det verkligen utsikt till att detta skrivelseförslag skall vinna bifall i båda kamrarna med den sammansättning de ha? Jag ställer mig ganska tveksam gentemot den ståndpunkten.

Jag får vidare säga, att sedan detta utskottsbetänkande kommit till — det inlämnades till riksdagens kansli den 11 mars — ha vi haft regeringsskifte. Jag kan icke dölja för mig, att den nu sittande regeringen kanske i högre grad representerar speciellt konsumentintressena än den föregående regeringen. Vilken regering vi än ha, måste den representera riksintresset, men det är alldeles tydligt, att, då vi ha en rent socialdemokratisk regering, kan man icke dölja för sig, att den regeringen likväl stöder sig övervägande på konsumenterna i landet. Ur den synpunkten är det antagligt, att, om regeringsskiftet ägt rum, innan detta betänkande kom till, jag anslutit mig till reservationen, ty jag anser det rimligt, att jordbrukarna bli skyddade och få ha kvar de små tullsatser, som lagstiftningen verkligen förut givit dem, då industrien har hela sitt tullskydd kvar i oförminskad grad. Jag har därför beträffande detta andra moment av punkt 1), där det gäller en skrivelse för att undersöka i vissa avseenden industritullarnas verkan på fördyringen av jordbrukets alster, anslutit mig till reservationen. Jag ville endast säga dessa ord för att därmed förklara min ståndpunkt i denna fråga.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! På den tiden, då jag brukade deltaga i tulldebatter i denna kammar, hävdade jag den uppfattningen att av jordbrukstullarna de tullar, om vilka vi nu diskutera, nämligen smör- och fläsktullarna, spelade en mycket underordnad roll, och detta av den enkla anledningen att vi hade en stor överexport av dessa artiklar. Vi exporterade smör och fläsk till England vida mer än vi importerade, och då var det självklart, att vilka tullsatser man än hade — ja, även om man icke hade några tullsatser alls — blevo priserna i Sverige på dessa precis desamma och beroende av vad man erhöi på den engelska marknaden. Här har man nu gjort ett stort nummer av att utskottet motsatt sig förslaget om en skrivelse till Kungl. Maj:t om ett återställande av dessa tullsatser. För min del tror jag, att utskottet mycket väl kun-

*Ang. vissa
delar av tull-
besutningen.
(Forts.)*

nat gå med på den åtgärden, ehuru jag är övertygad om att ett återställande av dessa tullar icke får någon större betydelse för prisbildningen på dessa artiklar. Ty det torde vara ganska självklart, att vi inom kort i stället för att importera skola komma att exportera såväl fläsk som smör, och då komma vi i precis samma predikament som vi voro före år 1914, nämligen att det blir den engelska marknaden, som blir bestämmande för priserna. Jag kan därför verkligen icke förstå det sega motståndet från utskottsrepresentanternas sida mot en skrivelse i frågan.

Den kan åtminstone ha en viss psykologisk betydelse, då så många jordbrukare tro, att deras väl och ve hänger på huruvida vi återinföra en tull av 20 öre på smör och 12 öre på fläsk. Varför kan man då icke unna dem den lilla tullsatsen, då den sannerligen icke skulle fördyra produkterna för konsumenterna? Framför allt, och alldenstund man har industritullar och dessa äro i funktion och man tidigare avvägt tulltaxan med hänsyn till näringsgruppernas olika intressen. Jag vet, att inom den avgångna regeringen har saken varit på tal och från liberalt håll uttalade man sig där för att nu skrida till ett återställande av dessa tullsatser. Jag ger emellertid den siste talaren rätt i att med den nuvarande regeringen skulle det kanske icke skada, om den fått en skrivelse med påminnelse att de skäl som vore bestämmande vid tullarnas suspension knappast ha tillämplighet längre.

Jag kan icke finna, att detta är någon stor fråga, och därför har jag å andra sidan svårt att förstå det utomordentliga patos, till vilket t. ex. herr Vennersten eldade upp sig. Ty någon större betydelse har sannerligen icke frågan. Det trodde jag, att en så erfaren protektionist som herr Vennersten var fullt medveten om.

Herr Lindman: Herr talman! Utskottets ordförande trodde alltjämt, att, om det visar sig bliva behöfligt att göra något i fråga om dessa tullar, skulle Kungl. Maj:t komma att göra det. Nu har herr Röing hört, att det finns andra, som icke hava samma förtroende som herr Röing i detta fall. Och huru skall man egentligen kunna tro detta om regeringen, då den regering, som bl. a. hade stöd av herr Röing, och av det liberala partiet över huvud taget, ju icke gjorde något vid saken. Herr Röing vill själv icke göra något, fastän herr Röing vet, att ett sådant förhållande nu föreligger, att produktionskostnaderna äro så stora, att de icke täckas av det pris, som kan erhållas. Likväl vill icke herr Röing göra något. Vad tjänar det då till att skjuta på saken och säga, att i alla fall Kungl. Maj:t kommer att göra något, om det behövs?

Det var egentligen för att säga detta, som jag begärde ordet. Jag skulle vilja opponera mig mot herr Röings sista anförande och hans sätt att i ens uttalanden och yttranden inlägga vad som absolut icke är berättigat. Möjligen kan det bero därpå, att herr Röing känner sig litet otrevlig till mods, därför att den ena efter den andra av hans egna tala emot honom. De båda sista ärade talarna hava ju

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
Forts.)

exempelvis tagit avstånd från hans sätt att resonera. Är det nu rimligt att säga som herr Röing, att, därför att herr Lindman är industriman, vill han naturligtvis ha dessa tullar? Hur har herr Röing det allra minsta berättigande att säga något i den riktningen? Har jag icke rättighet att bli trodd, då jag talar för detta, att jag gör det av de skäl, jag säger, nämligen att vårt jordbruk behöver dessa tullar. Det är, herr talman, alldeles detsamma, som om jag skulle säga, att, därför att herr Röing är importör, bekymrar sig herr Röing icke om jordbruket. Det är alldeles detsamma, om jag skulle säga det om herr Röing, men — det gör jag icke!

Herr Månsson i Hagsström: Gentemot herr Olsson i Kullenbergstorp vill jag endast säga, att om herr Olsson vill läsa de noteringsringar, som jag har här i en bibel eller en lunta, kan han icke komma till ett annat resultat än att smörpriset nu icke är 10 % av foderkakspriset, i varje fall icke när det gäller cif. i hamn. Det är nog 15 % och delvis däröver, så att den förskjutning från 15 till 10 % av smörpriset i förhållande till foderkakspriset, som herr Olsson i Kullenbergstorp påstod skulle förefinnas, finns nog icke i verkligheten.

Herr Olsson i Kullenbergstorp har också resonerat ganska mycket om den danska valutan och dess inverkan på det pris, som vi betala för det från Danmark köpta smöret. Nu vet ju dock herr Olsson i Kullenbergstorp, att liksom tyskarna, som ha en låg valuta, sätta tre till fyra gånger det gamla priset på sina varor för att därigenom utjämna valutaskillnaden, sätta ju danskarna en liknande skillnad på sina avräkningar på smör. Jag har här exempelvis ett avräkningstal för smör, fastställt i Stockholm den 11 mars 1920, till 5 kronor 10 öre per kilogram, och ett danskt avräkningstal för smör fastställt den 4 mars till 6 kronor 32 öre per kilogram. Det är en skillnad från 5 kronor 10 öre till 6 kronor 32 öre, d. v. s. det danska avräkningstalet står 1 krona 22 öre högre än det svenska. Då jag alltså köper danskt smör och köper danska kronor för att erhålla smöret, får jag betala lika mycket i svenska kronor för att erhålla de danska kronorna, för vilka jag köper det danska smöret, som jag får betala här hemma. Då är ju valutaskillnaden helt och hållet borteliminerad.

Då så är, må jag väl fråga: om det är möjligt för danska bönder, som, märk väl, icke hava haft den svenska jordbruksklassens härliga marknad — den svenska jordbruksklassen har ju en alldeles ypperlig marknad här hemma på dessa massor av industriarbetare, vilken marknad Danmarks jordbrukare sakna, och som de måste söka sig i England och på annat håll — att trots saknaden av många av de hjälpmedel, som de svenska jordbrukarna ha, kunna tillverka smör och föra in och sälja det här och tjäna på det, huru kan det vara så, att den svenska jordbrukaren icke kan göra detsamma?

En skånsk talare visade ju med de omkostnadssiffror, som han tramlade, att endast i foder skulle de svenska jordbrukarna förlora 44 kronor per ko och år. Sedan tillkomma ju avskrivningar på krea-

turen, räntor på kreaturen, ladugårdens underhåll, tjänare och allt möjligt. Vi kunna väl icke räkna detta mindre än till åtminstone 240 kronor om året på varje ko. Detta vill säga, att den, som har tio kor, förlorar 2,400 kronor om året bara på den posten.

Ni förstå, att då man kommer med sådana produktionskostnadsberäkningar på allt möjligt, som man de sista åren är van vid att komma med från Skåne, önskar man verkligen, att man kunde kalla samman de människor i landet, som ha erfarenhet i sådana ting, för att undersöka dessa produktionskostnadsberäkningar, ty man har hårda ord på tungan, då det gäller de skånska produktionskostnaderna. En gång skall det väl vara möjligt att sammanföra så många bönder, lantarbetare och affärsmän i Skåne till någon slags undersökningskommitté, att vi få se, vad de skånska prisen äro, och vari skillnaden mellan dem och de danska består.

Nu tror herr Revinge, som försöker stå på båda benen, att det icke gör något, om vi få igen dessa tullar på fläsk och smör. Jo, det betyder ganska mycket, även om vi exportera smör och fläsk till England, och vad betyder det? Det betyder, att det bästa fläsket och det bästa smöret går ut till England till ett lägre pris än vi erhålla här i landet. Nå, det kunna vi ju icke göra något åt, och vi kunna i viss mån se det med blida ögon, ty vi måste ha betalningsmedel i utlandet även i form av förädlade jordbruksprodukter. Det håller jag med om, men att systematiskt ordna det så med riksdagens vett och vilja och genom ett lagbeslut från riksdagens sida, att det sämsta smöret och det sämsta fläsket här skall gälla 10, 20, 30, 40, 50 öre mera per kilogram än det bästa smöret och fläsket gäller i England, är väl ändå en egendomlig lagstiftning. Visserligen ha vi i 30 års tid varit vana därvid i Sverige, men det var ju under den tid, då godsägare och agrarer regerade landet. Om herrarna skulle vilja pretendera på att en socialdemokratisk regering och en kammare av klar vänsterfärg i det allmänna rösträttens Sverige skulle ge sig in på det experimentet, vet jag icke riktigt, men det förefaller mig, som om man då antingen är dum eller skämtsam.

Herr Björklund: Herr talman, mina herrar! Med anledning av den debatt, som förts i dag, skulle jag vilja säga några ord även från det partis sida, som jag tillhör.

Herr Pehrsson i Bramstorp har företett en produktionskostnadsberäkning. Hans beräkning på denna punkt vill jag icke närmare gå in på. Jag har nämligen icke tillfälle att göra det, alldenstund jag icke har några anteckningar här. Herr Fabian Månsson har väl också belyst det i herr Pehrssons anförande, som kan vara nödigt.

Så gott som samtliga talare, som haft ordet, hava emellertid pekat på att denna fråga icke var en fråga av större art. Man har varit tämligen enig om att det icke i ekonomiskt avseende skulle betyda så värst mycket, i den händelsen man verkligen ginge de linjer, som reservanterna ha gått och om riksdagen alltså skulle besluta, att man skulle vidtaga åtgärder i enlighet med reservanternas syftemål.

Ang. vissa
delar av tull
bevillningen
(Porta)

*Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)*

Man har här pekat på att detta mera skulle vara en åtgärd, som skulle ha en psykologisk betydelse. Jordbrukets egna företrädare ha vid åtskilliga tillfällen framhållit, att den ekonomiska betydelsen icke kan vara så stor, men att däremot den psykologiska sidan av saken hade betydelse.

Man har varit inne på att man vill ha ned prisnivån. Man upplyser från Skåne, att man där får 4 kronor 90 öre för smöret, men köper man det i Stockholm kostar det 7 kronor 10 öre. Vad har det då för psykologisk inverkan i den händelse, att riksdagen i dag beslutar att gå reservanternas väg? Har det, herr Pehrsson, icke någon som helst psykologisk verkan på konsumenterna här i landet? Blir det icke en viss psykologisk verkan för de människor, som bo i Stockholm, och som skola betala 7 kronor 10 öre för smöret? De komma ju då åtskilligt över den kostnadskalkylering, som herr Pehrsson i Bramstorp i dag förebragt.

Jag skulle även vilja säga ett par ord till herr Olsson i Ramsta. Jag skall icke uppehålla debatten länge. Sedan han i utskottet verkligen gått med på den linje, som utskottsmajoriteten här företräder, men det sedan inträffat något i regeringshänseende, nämligen att det blivit en socialdemokratisk regering, är herr Olsson i Ramsta strax färdig att hoppa över på den andra linjen, och han säger, att i den händelse det varit en socialdemokratisk regering den gång, som man behandlade detta ärende i utskottet, hade han naturligtvis stått på reservanternas sida. Det förefaller mig mycket egendomligt, att en riksdagsman så skall taga intryck av vilken regering, som sitter i ett visst ögonblick, då han skall taga ställning till ett ärende vid dess behandling i utskottet. Jag tror, att varje medlem av denna kammar och av riksdagen i övrigt har den skyldigheten gentemot sig själv och gentemot Sveriges folk, att, då han skall taga ställning till en fråga, bör han kunna göra det utan hänsyn till om det sitter en socialdemokratisk, en liberal eller en högerregering.

Jag vill med dessa få ord endast deklarerar den synpunkt, som jag för min egen personliga del åtminstone hyser i denna fråga, och jag kan icke under några som helst omständigheter vara med om att gå in på de linjer, som reservanterna här företräda. Jag skall tvärtom på grund av vad jag här har anfört, och på grund av vad många av reservanterna ha anfört, och på grund av att vi ha tull- och traktatkommittén, som arbetar på dessa spörsmål, och ävenså på grund av att hela frågan låter ordna sig genom regeringens medverkan och på grund av att jag tror, att trots att det är en socialdemokratisk regering, denna regering skall förstå att tillgodose svenska folkets bästa på det sätt, som frågan i verkligheten kräver, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Golvasta: Herr talman! Vid genomläsande av bevillningsutskottets utlåtande nr 11, har jag icke kunnat värja mig ifrån den uppfattningen, att utskottet betraktat dessa motioner, som om de vore någon sorts skräp, och som herr Vennersten uttryckte sig de vore lagom att sopa ihop till en hög och sedan

*Ang. vissa
delar av tull
bevällningen
(Forts.)*

kasta högen i en skräpvrå. Jag må säga, att den beteckningen av dessa ärenden sannerligen var fullt riktig efter mitt sätt att se. Vid diskussionen av punkt I a) uttryckte sig herr Fabian Månsson så, att det vid behandlingen av denna fråga rent av var ett storbrukareintresse, som debatterades, och att det var den vanliga visan, som storbrukarna sjöngo, nämligen att de bara skulle hava mera betalt och mera betalt. Ungefär dessa tankar uttryckte han. Men samtidigt uttryckte han sig stadigt hålla om ryggen de svenska småbrukarna, som arbetade i sitt anletes svett och voro tysta och belättna med de smulor, som de kunde åstadkomma av sitt eget arbete. Den punkt vi nu diskutera är ju ett verkligt småbrukarintresse. Man skulle därför kunna vänta sig, att herr Fabian Månsson och hans anhängare skulle hava en helt annan åsikt i denna fråga än i den föregående punkten och gå på reservanternas förslag härvidlag. Men vi kunna dock konstatera, att de, herr Fabian Månsson och hans partikamrater och likatänkande, likväl intaga samma ståndpunkt även i denna fråga, trots att det nu gäller ett rent småbrukareintresse eftersom det är fråga om produktionen av animaliska produkter. Men detta är ju egentligen bara vad vi väntade från det hållet.

Men vad jag särskilt fäst mig vid är, att vi hava lantmän inom utskottet, som utan vidare gått med på utskottets förslag i denna punkt. Jag syftar särskilt på lantmannarepresentanten från Södermanlands län, herr Olsson i Ramsta, som i många fall ger sig ut för att vara småbrukarnas talesman, och som här utan vidare gått med på utskottets förslag. Det förvånar mig vidare att höra honom här i debatten motivera sin ståndpunkt så märkvärdigt — vilket också framhållits av herr Björklund — nämligen att det varit på grund av hans oinskränkta förtroende till ministären Edén, som han utan vidare kunde gå med på utskottsmajoritetens förslag. Det synes skina igenom, att herr Olsson i Ramsta verkligen har en annan mening, än den som kommit till uttryck i utskottets betänkande. Då menar jag, att det är en ganska märkvärdig politik att tänka på ett sätt och handla på ett annat. Det förefaller mig högst besynnerligt, att en riksdagsman kan intaga en sådan ståndpunkt.

Det har här framhållits, att det egentligen är så små summor, som det är fråga om, så små belopp både i fläskpriset och smörpriset m. m., som det här gäller. Men det har dock ofrånkomligen, som redan förut påpekats, en viss psykologisk betydelse, om nu lantmännen icke få komma i åtnjutande av samma förmåner och bliva behandlade på samma sätt som andra näringsidkare, utan komma i en särställning, en undantagsställning i jämförelse med andra. Och därför är det icke mer än rimligt begärt att dessa suspenderade tullsatser bliva återinförda till sitt — som förut här i dag framhållits, enligt vad riksdagen uttryckt — normala läge.

Herr Pehrsson i Bramstorp har uppgjort en liten kalkyl över vad det kostar att producera animaliska produkter, och herr Fabian Månsson var genast i färd med att kritisera — förlåt uttrycket — misstänkliggöra hans siffror härvidlag. Det är den vanliga takti-

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

ken, när det någon gång från lantmannahåll verkligen pekats på fakta, när lantbrukarna röra sig med siffror angående vad det kostar att producera lantmannaprodukter. Då får man alltid höra insinuationer om att dessa uppgifter nog icke äro överensstämmande med verkligheten. Vi hava haft på känn att detta varit kammarens och de övriga riksdagspartiernas mening i detta fall. Och för att försöka få ett ljus över dessa förhållanden har ifrån vårt parti i år väckts motioner om att anordna försöksgårdar med så väl större som mindre jordbruk i olika delar av landet för att såmedelst kunna få fram opartiska och sanningsenliga siffror rörande kostnaderna för allt, vad som på lantmannahåll produceras. Men vilket öde hava dessa motioner rönt i utskottet? Jo, det har kommit till min kännedom, att samtliga ledamöter av utskottet gått på avslag utom en enda, och det är en representant för vårt parti, herr Pettersson i Stäringe från första kammaren, vilken reserverat sig till förmån för motionerna. Om nu herrarna vore angelägna om att verkligen få fram siffror, som vore fullt oantastliga från alla partier så att alla, som giva sig ut för att vilja granska dessa siffror, verkligen kunde lita på, att de voro fullt tillförlitliga, då tycker jag, att vi, när denna fråga kommer före här i kammaren, enhälligt kunde gå att besluta om att anordna sådana försöksgårdar. Därmed kunde vi ju få verkligt tillförlitliga siffror så att vi sluppe, som nu är fallet, misstänkliggöra varandra, när det någon gång framkommer några siffror från lantmannahåll.

Med dessa ord har jag velat deklarerera min ståndpunkt i denna fråga och anhåller, herr talman, att få yrka bifall till herr Wohlins m. fl. reservation.

Häruti instämde herr *Johanson* i Hallagården.

Herr *O l s s o n* i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. Den näst siste talaren på Skånebänken proklamerade oförbehållsamt den satsen, att en riksdagsman skall själv bedöma och intaga ställning till förekommande frågor, oavsett vilken regering, som sitter, och vad den har för program. Detta är verkligen något som jag till alla delar vill instämma i. Så långt följer jag honom, och det var mycket välförtjänta snärtar, han utdelade i sammanhang med detta sitt yttrande. Det må för vederbörande vara väl bekommet.

Men så var den ärade talaren inne på det där psykologiska momentet. Han tyckte, att vi producenter skulle även tänka på konsumenternas psykologi. Ja, det är så sant. Men många gånger är det så ställt, att det är svårt för oss att göra detta. Det var på sin tid uppe en fråga, om vi skulle hava 10 $\frac{1}{2}$ eller 12 öre för potatisen, men den kostade ändå för konsumenterna 41 öre. Det blir litet otrevligt för oss jordbrukare att taga på oss konsumenternas psykologiska känslor, om konsumenterna verkligen hava det så illa ordnat med distributionen, att priset på detta sätt springer i höjden. Då är det litet för mycket begärt, att vi skola taga på oss skulden, när konsumenterna säga: »Sådana rac-

kare, som ta så mycket betalt; det är böndernas skuld.» Då ligger det sannerligen närmare till hands att konsumenterna själva försöka att bättra den saken.

*Aug. vissu
deklar av tull-
bevillningen.
(Forts.)*

Men det var egentligen icke för att yttra detta, som jag begärde ordet, utan jag tvingades rent av därtill genom herr Fabian Månssons påstående, att det icke var sant det jag yttrade rörande beräkningen av vad kostnaden för ett kilo smör nu var i procent av vad foderkakor kosta nu och relationen mellan dessa priser innan kristiden bröt in. Det är icke större konst att bevisa detta än jag kan göra det inför herrarna här. Det kunna alla vara med om, så att herr Fabian Månsson behöver icke ens taga fram ett papper för att teckna upp det. Nu kostar foderkakan mellan 50 och 55 kronor per 100 kilogram. Smörpriset var nere och vände något under 5 kronor, men vi kunna ju säga, att nu kostar det — alltsammans är produktionspris — mellan 5 kronor och 5,50 kronor. Då kan väl vem som helst räkna ut att det senare är jämnt 10 % av det förra. Under många år före kriget hade man i våra mejerier ett genomsnittspris på smör av mellan kronor 1: 90 och 2: 10 fritt mejeriet. Foderkakorna kostade då 13 å 14 kronor per 100 kilogram. Det är icke den ringaste konst att då räkna ut, att förhållandet mellan dessa priser är att 1 kg. smör kostade 15 % av priset på 100 kg. foderkakor. Följaktligen är det absolut sanning, vad jag sagt. Herr Fabian Månsson må räkna fobpris eller cifpris hur han vill, så är detta rent faktiska saker.

Det är endast denna upplysning jag velat lämna för att icke mina ärade kamrater skulle tro, att jag med vett och vilja står och ljuger dem fulla.

Herr Larsson i Kroken: Herr talman, mina herrar! Jag instämde visserligen med herr Lithander i det första anförande han höll, och det ångrar jag icke, men det oaktat skall jag be att få taga uppmärksamheten något i anspråk. Jag är nämligen icke säker på, att någon verklig småbrukare ännu har yttrat sig, och då skall jag be att få framhålla några synpunkter från vår sida. Jag tillhör just den kategori av jordbrukare, som utgör den jämförelsevis största delen av vårt lands jordbrukare, nämligen de mindre jordbrukarna.

Först skall jag be att få framföra ett ärligt tack till herrarna Lindman, Vennersten och Lithander, som icke äro jordbrukare, åtminstone icke småbrukare som jag; men jag förstår i alla fall, att de hava förståelse för vårt lands jordbruk, och det gläder mig. Det vill jag hava sagt till tack därför.

Så skulle jag då vilja med några ord omnämna, huru de mindre jordbrukarna verkligen hava det. Det börjar bliva bekymmersamt för oss nu, icke därför att livsmedlen äro för billiga för konsumenterna, men därför att vi i alla fall få för litet för det vi producera. Mellanhänderna taga en mycket för stor del enligt min mening. Det är i alla fall så med småbruket, att nästan det enda vi hava att avyttra är fläsk och ägg och något litet kött, ifall man har gödkalvar, ja något litet men mycket obetydligt smör kunna vi också sälja. Vi kunna icke sälja vår mjölk, om vi bo långt ifrån avsättningsorterna, utan

Ang. vissa
delar av tull-
bevillningen.
(Forts.)

den mjölk, som vi få över husbehovet, måste vi använda för att uppföda grisar och kalvar. En småbrukare har vanligen ett par tre, fyra grisar per år allt eftersom jordbruket är, och har ett par, tre, somliga icke mer än en »skälling», som vi kalla den i Västergötland till att sälja. Vi äro mycket beroende av det pris, vari detta fläsk står, samt av priset på våra ägg. Nu har på senare tiden det visat sig, att fläskpriset och även äggpriset sjunkit rätt betänkligt, och det oaktat få konsumenterna det icke något nämnvärt billigare än förut. Vi få nu icke mer än knappast 3 kronor per kg. för vårt fläsk, och äggen stå icke mer än i halva det pris, som gällde i fjol, o. s. v. Det börjar verkligen bliva bekymmersamt för landets småbrukare, och jag skulle vilja fråga, om det verkligen är kammarens mening att försätta denna stora klass av jordbrukare i vårt land i bekymmer för att icke säga nöd för sin existens och sin utkomst, och så undrar jag också, varför de skyddstullar, som vi hava haft förut på dessa animala födoämnen, fortfarande skola vara suspenderade, då som förut helt nyligen nämndes tullarna på industriens alster icke äro suspenderade. Varför skola våra fortfarande vara suspenderade och varför skall det fortfarande vara exportförbud? Jag förstår det icke, och jag skulle vilja framställa en vädjan till kammaren, om det icke vore skäl i att taga i betraktande den massa av våra jordbrukare, som utgöres av småbrukare, som huvudsakligast äro beroende av fläsk, ägg och köttprisen, huvudsakligen kalv- gödkalvskött. Verkliga småbrukare kunna nämligen ganska sällan föda upp mer än ett nötkreatur varje år, men vi använda vår mjölk att föda upp gödkalvar och sälja dem, när de blivit sex, sju veckor gamla. Det är egentligen vår inkomst det vi få på det lilla fläsk och de gölkalvar, vi kunna sälja.

Jag skall icke taga upp tiden längre utan skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman, mina herrar! Endast några ord gentemot herr Björklund med anledning av hans tolkning av mitt förra anförande, vilken tolkning jag bestrider. Är det icke så, mina herrar, att det är skillnad på de olika frågor, som vi befatta oss med här i riksdagen. Antag att det gäller endast ett skrivelseförslag, ett uttalande om en önskan, att regeringen i en sak, som ligger fullkomligt i dess hand att själv bestämma över, skall intaga den ståndpunkt, som skrivelseförslaget åsyftar. Det blir ju då en skillnad, emot om det är en fråga som gäller någon lagstiftning där riksdagen och Kungl. Maj:t gemensamt hava att besluta. I det första fallet är det tydligt, att våra beslut i en sådan fråga måste fluktuera, alltefter vilken regering som sitter. Jag vill fråga herr Björklund, huru han skulle ställa sig till ett eventuellt skrivelseförslag, om det t. ex. skulle läggas i regeringens hand att bestämma övningstiden för våra värnpliktiga. Om det framkommer ett skrivelseförslag, som går i en viss riktning och där man ber den sittande regeringen att gå skrivelseförslagens önskningsar till mötes, skulle herr Björklund då intaga samma ståndpunkt till ett sådant skrivelseförslag, om det sitter en regering Lindman eller en re-

gering Branting? Jag vill endast göra den frågan. Det blir dock en något liten skillnad på fråga och fråga. Ty man kan icke undgå, att man har, var och en, på vissa punkter mer eller mindre förtroende till olika regeringar. Det är naturligtvis så, att en regering företräder ett parti och måste också avspegla detta partis speciella åskådning i en del frågor. Det kan man icke undgå.

Ang. vissa delar av tullbevillningen.
(Forts.)

Herr Sköld: Herr talman! Endast ett par ord till herr Olsson i Ramsta. Jag kan icke undgå att förvånas över herr Olssons ställning till denna sak, och jag tror att det icke skall lyckas honom att komma från den med den advokatyr han använder. Ty vem är det i regeringen, som närmast har att taga ståndpunkt till denna sak? Jo, det är finansministern. Är det någon skillnad på finansministern vid den tid utskottets utlåtande skrevs och nu. Är det icke samme man? Jag förstår icke, huru herr Olsson i Ramsta har kunnat komma till sin ståndpunkt.

Herr Björklund: Endast ett par ord med anledning av herr Olssons i Ramsta senaste yttrande. Jag skall be att få underrätta herr Olsson i Ramsta om, att min ställning i militärfrågan är av den art, att det för mig icke kan betyda ett dugg, huruvida det är en ministär Lindman eller Branting, eftersom han särskilt vill ha reda på min ställning i denna punkt. Vad sedan beträffar herr Olssons i Ramsta ställning i övrigt har han själv dragit upp linjerna för, huru han ställde sig i utskottet och huru han ställer sig här. Vad jag vid föregående tillfälle, då jag hade ordet, ville hava utsagt var, att jag anser det icke vara riktigt, att låta det vara avgörande i denna sak, vilken ministär som sitter, utan i en fråga som är före, mina herrar, har man att själv besluta sig för vilken väg man vill gå fram. Då det gäller att i denna sal behandla olika förslag, får över huvud taget något annat än ens övertygelse icke vara avgörande. Man får icke komma in på sådana vägar, som jag för min del åtminstone, såsom varande mycket ung riksdagsman, dock anser, att man icke bör slå in på, nämligen som om man från lantmannahåll t. ex. skulle säga att den och den vägen skola vi marschera och får icke vika därifrån varken till höger eller vänster, utan det gäller för var och en att hålla sig i den riktning, som utstakats av hans eget sunda bondförnuft. Jag anser vad herr Olsson i Ramsta yttrade mycket märkvärdigt, och vad han ytterligare deklarerade har befast mig än mera i den uppfattningen, att herr Olsson även i militära frågor har en mycket olika uppfattning — med hänsyn till vilken regering som sitter.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Wohlin m. fl. vid momentet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets me-

Ang. vissa
delar av tull-
bevällningen.

ning för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) mom. b) av utskottets förevarande betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Wohlin m. fl. vid momentet avgivna reservationen.

Omröstningen utföll med 86 ja, men 89 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den av herr Wohlin m. fl. vid detta moment avgivna reservationen.

§ 17.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 240, med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning;

nr 241, med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 217, angående anslag för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk m. m.; och

nr 246, om beviljande av vissa anslag till fångvården och statens tvångsarbetsanstalter.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 18.

Herr *Bergman* avgav en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 180, angående anslag för anställande inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av en automobilinspektör.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 351, blev på begäran bordlagd.

§ 19.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 373, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskilt utskott, bestående av 24 ledamöter. 12 från vardera kammaren, skulle tillsättas för behandling av

ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 191, med förslag till kommunalskattelag;
nr 216, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.;

nr 222, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.;

nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 och 55 §§ i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet;

nr 224, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning m. m.;

nr 225, med förslag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

nr 226, med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 227, med förslag till förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m.;

nr 233, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt; och

nr 234, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt;

än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart sammanhang därmed stående frågor;

och beslöt andra kammaren antaga berörda inbjudan.

Härefter lämnades ordet till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman, jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta att i det särskilda utskott, om vars tillsättande beslut nu fattats, måtte från andra kammaren utses 14 suppleanter.

Denna hemställan bifölls.

Vidare beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att lördagen den 20 i denna månad företaga val av ledamöter och suppleanter i andra särskilda utskottet.

§ 20.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till

Herr Lindman, som anförde: Herr talman! Med hänsyn till den synnerligen stora omfattningen av de ärenden, som beröras

i de kungl. propositionerna i kommunalskattefrågan, nr:is 191, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 233 och 234 och under åberopande av § 55 riksdagsordningen får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att motionstiden till dessa propositioner skall utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 20 dagar efter propositionernas avlämnande.

Ifrågavarande hemställan blev av kammaren bifallen.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,40 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m. då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.